

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
M. kir. Államnyomda
 Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
 Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
Ádám Herman
 Krisztina-körút 85.
Bagó M. és Fia
 Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
 Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
 Várkert-rakpart 1.
Hauszky József
 Bomba-tér 4.
Keller Dániel
 Attila-utca 63.
Müller K. (Münster K.)
 Albrecht-út 3—5.
Wesselényi Géza
 Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).**
Bartalits Imre
 Remete-hegy.
Blichler I.
 Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
 Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
Barcza József
 Váci-utca 66.
Belvárosi könyvnyomda
 Váci-utca 81.
Buschmann Ferencz
 Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
 irod. int. és könyvny.
 Egyetem-utca 4. és
 Vármezeje-utca 11—13.
Goszler Gyula
 Aranykéz-utca 1.
Hunyadi Mátyás ny.
 Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
 Zsibárus-utca 1.
Luszt Sándor
 Váci-utca 44.
M. kir. posta- és táv. ny.
 Főposta-épület.
Mercur kö- és könyvny.
 Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
 Pappnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
 Irányi-utca 1.
Quittner József
 Károly-körút, központi
 városház.
Róth József
 Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
 Károly-körút 24.
Süsz Dávid
 Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
 Központi városház.
Uilmann József
 Régi posta-utca 4.
- V. kerület (Lipótváros).**
Várnai Fülöp
 Régi posta-utca 3.
Victoria-nyomda
 Váci-utca 37.
Wodianer F. és Fial
 Sarkantyús-utca 3.
- VI. ker. (Terézváros).**
Beer E. és Társa
 Aradi-utca 8.
Berkovits János
 Teréz-körút 40—42.
Bróza Ottó
 Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór
 Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond
 Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és ny. r.-t.
 Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda stb. r.-t.
 Podmaniczky-utca 39.
Friedl és Krakauer
 Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
 Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
 Podmaniczky-utca 27.
Gergely Miksa
 Lázár-utca 2.
Glückselig M.
 Hunyady-tér 7.
Goldschmidt Lipót
 Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
 Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
 Szerecsen-utca 20.
Hornvánszky Viktor
 cs. és kir. udv. könyvny.
 Aradi-utca 14.
Hunnia könyvnyomda
 Teréz-körút 3.
Kápolnai Adolf
 Teréz-körút 5.
Kassino Jakab
 Király-utca 26.
Kaufmann és Vojtitz
 Vörösmarty-utca 52.
Korvin Testvérek
 Révay-utca 14.
Kunosi Vilmos és Fia
 Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
 Andrassy-út 19. és
 Nagymező-utca 26.
Minerva ny. (tul. Gansl Zs.)
 Szerecsen-utca 7/9.
M. á. v. menetjegy-ny.
 Csengery-utca 33.
Markovits és Garai
 Lázár-utca 13.
Muskát Béla
 Teréz-körút 27.
Nádas A.
 Dessewffy-utca 45.
Neumayer Ede
 Proféta-utca 7.
Orsz. közp. közs. ny. r.-t.
 Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
 Dávid-utca 5.
Posner K. Lajos és Fia
 Csengery-utca 31.
Radó Izor
 Szerecsen-utca 13.
- VII. (Erzsébetváros).**
Rigler József Ede r.-t.
 Rózsa-utca 55.
Schmelcz Izidor
 Izabella-utca 70.
Schmidl Sándor
 Szerecsen-utca 6.
Spinner Illés
 Dessewffy-utca 43.
Szántó J.
 Uj-utca 6.
Székely Viktor
 Dávid-utca 4.
Vigyázó Tivadar
 Váci-körút 39.
Wellesz Béla
 Uj-utca 37.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
Anglo-nyomda
 Baross-utca 47.
Biró-nyomda
 József-körút 10.
Budapesti Hirlap nyomd.
 Rökk Szilárd-utca 4.
Corvin-nyomda
 Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignáczné
 József-utca 14.
Hell I. Ede
 Luther-utca 4.
Jäger K.
 József-körút 42.
Klein Vilmos
 Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
 József-körút 5.
Kossuth Lajos-nyomda
 (tul. Lauffer Jakab és
 Holländer József)
 Ujvársátér 5.
Militty Rankó
 Futó-utca 44.
Otthon-nyomda
 Mária-utca 42.
Révai és Salamon
 Üllői-út 18.
Rózsa Kálmán és Neje
 Szentkirályi utca 30.
Schulcz Adolf
 Baross-utca 81.
**Stephanem (a Szt. István-
 Társulat nyomdájá)**
 Szentkirályi-utca 28a.
Szent Anna-nyomda
 Baross-utca 66—68.
Szent László-nyomda
 Rökk Szilárd-utca 28.
Szinházi Lapok nyomd.
 József-körút 9.
Weissenberg Ármín
 József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).**
Engelmann Mór
 Vámbház-körút 15.
**Műszaki irodalmi és
 nyomdai részv.-társ.**
 Soroksári-utca 5.
Pátria-nyomda r.-t.
 Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
Első kőbányai könyvny.
 Jászberényi-út 1.
Lőrinczi F.
 Maglód-út (Gyűjtő-fogház)
Merendiák Károly
 Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátvás.
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyorsajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Oyalai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczi-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Almás**
Vogl M.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Ágoston.
Nánay Lajos.
Rajkovics Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t. (v. b.)
Halyák István.
Darvai Ármin.
Wertheimer Zsigmond.
- Balázsfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skribanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Battonya**
Ruber István.
- Békés**
Bárod Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Baciu A.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Orünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Oábony és Társa.
Ötth János Fia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Breznóbánya**
Kreisler J.
- Budafoke (Promontor)**
Leopold és Klein.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Grádi Péter.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Cservenka**
Boros György.
- Cáikszereda**
Györgyjakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája ? (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Dárda.**
Frank Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda-rt.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Kurucz Béla.
Kujasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Bernát Nándor.
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Deveszer**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netty.
Goldstein Józsva.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lycenmi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Polltzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannoni a-ny. (tul.: Kahn M.)
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnla« könyvnyomda (tul.: Öerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann Ti.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai
műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Soma).
- Galgócz**
Szold Jakab.
Stern Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Hevesmegy. Lapok ny.
Sima Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Gyula.
Győregházmegyei könyvnyomda.
Heckenast György.
Láng Jenő.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
- Győr-Sziget**
Cross G. és társa.
- Gyula**
Coryina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérli.: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Orünfeld Mózse
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hallas**
Práger Ferencz.
- Halmi**
Friedmann Herik.
- Hátszeg**
Ideál-könyvnyomda.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhelyi Híradó ny.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Hollcs**
Malovany József.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Kányó Antal utóda.
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kubicza János.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa és Társa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Bergmann Mihály.
Szódl S.
- Kassa**
Breitner Soma.
Koczányi Béla.
László Béla.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlapkiadó és Nyomda-Részvénytársaság.
Pestmegyei Hirlap.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózse.
- Király-Helmezz**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia és fia
- Kis-Jenő**
Gallovcis Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kališch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Forster, Klein és Ludvig.
Minerva ny. (tul.: Hirsch bein Adolf.)
Stamberger Bernát.
Stamberger Lajos.
Sugár és Társa.
Szélenyi és Társa.
- Módos**
Lustein Márkus.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk és Fia.
- Moór**
Moóri könyvnyomda.
- Moson**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Káhn és Fried.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Sombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Lengyeltóti**
Galamb Zoltán
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
Schultz Ignác.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Löw Dezső.
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Florea János.
Szidon József.
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Kovács Antal.
Neumann József.
- Malacska**
Wiesner Alfréd.
- Marczall**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Berger Miksa.
Sichermann Mór.
Vider és Rosenthal.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (tul. Benkő László).
Orin Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberger G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Braun J.
Oyikó Károly.
- Miava**
Haas Mór.
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Boros Benő.
Forster, Klein és Ludvig.
Minerva ny. (tul.: Hirsch bein Adolf.)
Stamberger Bernát.
Stamberger Lajos.
Sugár és Társa.
Szélenyi és Társa.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL:

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.

Egyes szám ára 40 fillér.

HIVATALOS RÉSZ.

A Szakkör 1902. évi április havi programja.

3-án (csütörtökön) este fél 8 órakor *alakuló választmányi ülés.*

6-án (vasárnap) délelőtt 11 órakor *Nádor Lajos* felolvasása: „A szedőgépekről“.

20-án (vasárnap) délelőtt 11 órakor *rendes havi ülés.* Este 7 órakor *házi estély.*

A 13-iki és 27-iki vasárnapokon a körhelyiség szabadon áll a tagok rendelkezésére.

MEGHIVÓ.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1902. évi márczius hó 23-án, vasárnap délelőtt pontban 11 órakor, a körhelyiségben (Kerepesi-út 30. sz.) tartja meg

RENDES ÉVI KÖZGYÜLÉSÉT,

melyre a kör tagjai tisztelettel meghívottnak.

Napirend:

1. Titkári jelentés a Kör működéséről.
2. Pénztáros jelentése a Kör pénzbeli ügyeiről.
3. Három számvizsgáló választása.
4. Tisztviselők és a választmány újjáválasztása.
5. Netáni indítványok és kérdéstételek.

Budapesten, 1902. február hóban.

A választmány.

Alapszabályaink értelmében a közgyűlés határozatképességéhez a tagok egyharmadának jelenléte szükséges, kérjük tehát a Kör t. tagjait, hogy a közgyűlésen minél nagyobb számban jelenjenek meg.

Az alapszabályok 13. §-a értelmében indítványok a közgyűlés előtt *nyolcz nappal* nyújtandók be a választmányhoz; e szabály alól csak oly sürgős természetű indítványok képezhetnek kivételt, melyeknek sürgősségét a közgyűlés elismeri.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉ- NEK JELENTÉSE AZ 1901. ÉVRŐL.

Tisztelt Közgyűlés!

Ide s tova húsz esztendeje már, hogy Körünk — a magyar nyomdászat lelkes apostolai által megalapítva — fennáll s daczára ama sokféle nehézségeknek, melyek fejlődésének útjában állottak, támo-

gatva azoktól, a kik nem szüntek s nem is szünnék meg soha szakmánkat tőlük telhetőleg művelni és fejleszteni, fejlődik s ma már azon a szilárd és nyugodt alapon áll, a mely további fennállását, fejlődését és szükségességét biztosítja!

Ha csak az elmúlt tíz évre tekintünk is vissza s emlékünkebe idézzük körünk egyik legodaadóbb és legbuzgóbb apostolának, bold. *Ács Mihálynak*, 1892. október 23-án, körünk tíz éves fennállása alkalmából tartott ünnepi gyűlésen elmondott eme szavait: „Buzdítsa Önöket e tíz év eredménye hasonló munkálkodásra s legyen az Önök eredménye tíz év múlva a mienknél még szebb, még nagyobb“ — akkor minden hivalkodás és öndicséret nélkül elmondhatjuk, hogy ezen buzdító szavak nem hangzottak el a pusztában.

Távol áll tőlem e helyen körünk második tíz évének történetét leírni, majd megteszi azt nálamnál hivatottabb toll körünk fennállásának negyedszázados jubileumán, a mikorra remélhetőleg szaktársaink hatalmas tömege fog szakmánk fejlesztése érdekében hozzánk csatlakozni.

Azonban még sem hagyhatjuk teljesen említés nélkül, sőt kötelességünknek tartjuk, hogy rövid összefoglalásban megemlékezzünk körünk vezetőségéről, tagjaink létszámáról és szerény mérlegünk állásáról az utóbbi tíz év alatt. Örömmel kell konstátálnunk, hogy körünk vezetése, egy minden tekintetben buzgó, szakmánkat és annak minden egyes művelőjét odaadással szerető *elnökre: Tanay József* tagtársunkra van bízva, ki nehéz feladatát mindnyájunk örömeire és büszkeségére 1892. évi április hó 4-ike óta, tehát tíz éven át megszakítás nélkül viseli. Adja Isten, hogy körünk és a magyar nyomdászat javára még sokáig teljes erőben és egészségben viselhesse!

Az *alelnöki* tisztet 1892-ben *Gyöngyösi Sándor*, 1893-ban *Schwind Béla*, 1894–96-ban *Gelléri Mihály*, 1896—1901-ben ismét *Schwind Béla*, jelenleg pedig *Pavlovsky J. Alajos* tagtársunk, az *Évkönyv* mostani szerkesztője, a *tanfolyam* megalapítója s egyik vezetője viseli.

A *titkári* állást 1892-ben *Gelberger Mihály* (+), 1893—94-ben *Gelléri Mihály*, 1894—99-ben *Tichy Ákos* (+), 1899—1901-ben *Radnai Mihály* töltötték be.

Körünk egyik legterhesebb állását: a *pénztárnok-ságot* — szintén megszakítás nélkül — *Rencsisovszky Ferencz* tagtársunk viseli; szívből jövő óhajunk, hogy még soká legyen szerencsénk öt eme fontos állással megtisztelhetni körünk finansziális ügyei érdekében!

Tagjaink száma volt:

	tiszteletbeli	rendes	pártoló
1892. évben ...	8	301	5
1893. „ ...	8	345	5
1894. „ ...	9	331	4
1895. „ ...	10	299	4
1896. „ ...	8	303	5
1897. „ ...	13	214	3
1898. „ ...	13	289	3
1899. „ ...	11	198	3
1900. „ ...	12	233	3
1901. „ ...	13	367	5

Pénztári forgalmunk a következőképp oszlott meg:

	forint		forint
1892. évben ...	4485·01	1898. évben	4365·59
1893. „ ...	2505·73		korona
1894. „ ...	4189·16	1899. évben	8097·82
1895. „ ...	3943·32	1900. „	8643·32
1896. „ ...	4981·63	1901. „	7602·09
1897. „ ...	3972·72		

Áttérve körünk ez évi működésére, fontos eseményekről kell megemlékeznünk.

A közgyűlés napján, melyet 1901 márczius 31-én tartottunk, *Schwind Béla* alelnöki állásáról leköszönvén, helyébe egyhangulag *Heller Ignác*z körünk egyik régi oszlopos tagja választatott meg, ki azonban röviddel ezután leköszönt, s így egy időközben egybehívott *rendkívüli* közgyűlésen alelnökké *Pavlovsky J. Alajos* tagtársunk választatott meg. Ugyanekkor a rendes közgyűlésen a titkári állásra egyenlő szavazatot nyert két tagtárs közül *Stalla Márton* helyeztetett a titkári állásba.

Ez évben összesen *11 választmányi, 2 vita- és 4 havi ülést* tartottunk.

Nyomban a közgyűlés után — ennek határozatából kifolyólag — megtettük a kellő lépéseket a *szakiskola* ügyében, sajnos, ismét eredménytelenül.

E helyett önerőnkéből, *Pavlovsky J. Alajos* alelnök mint az eszme megpendítője, *Mitterszky József* és *Novák László* derék, fáradhatatlan tagtársaink önfeláldozó segédkezésével, megalapítottuk a felsőbb, segédek részére való szaktanfolyamot, melynek szükségességét fényesen bizonyítja a hallgatók nagy száma és kitartása. Fogadja *mindhárom kiváló tagtársunk* őszinte köszönetünk nyilvánítását; legyen nemes cselekedetük buzdító példa arra, hogyan kell szolgálni körünket és fejleszteni szakmánkat!

A tanfolyammal kapcsolatban meg kell emlékeznünk ama két, tanulságos és bennünket nyomdászokat különösen érdeklő *szabad előadásról*, a melyet *Czakó Elemér* úr, az Orsz. Iparművészeti Múzeum jeles könyvtárosa volt szíves körünk tagjai

részére megtartani, melyért hálás köszönettel tartozunk.

Meg kell még e helyütt is jegyeznem, hogy a *Budapesti könyv- és nyomda-főnökök egyesülete* időközben — kérvényünkre — *100 korona* segélyt adott e célra, melyért köszönettel tartozunk; valamint köszönettel tartozunk mindama nyomdák vezetőségének, a melyek körünk részére ez évben díjtalanul nyomtatványokat szállítottak.

Az *Évkönyv* — XVII. évfolyamának — szerkesztését az idén *Pavlovsky J. Alajos* tagtársunk volt szíves elvállalni, oly erkölcsi sikerrel, a mely örömmel tölti el körünket a jövőre nézve; reméljük, hogy eme reáruházott nehéz feladatának a tőle megszokott szakavatottsággal jövőre is készséggel fog megfelelni.

Úgy az *Évkönyvről*, mint a *Grafikai Szemlé*ről, a pénztári jelentés számol be részletesen.

Ugyancsak a közgyűlés határozatából kifolyólag *taggyűjtő iveket* bocsátott ki a választmány s úgy ennek, valamint ama körülménynek, hogy állandó körhelyiséggel bírnak és az életbeléptetett szaktanfolyamnak tudható be, hogy körünk iránt az érdeklődés fokozottabb, mint eddig volt.

A körhelyiségünkben feltalálható *szaklapok* és könyvekről a *lettári kimutatás* ad hű képet.* Örömmel jelenthetjük, hogy mindig találkoztak tagjaink közül olyanok, a kik szaklapjainkat rendszeresen igénybe vették.

Felolvasásokat tartottak: *Nádor Lajos, Herrmann Károly* és *Káldor Lajos* tagtársak. Hogy az idén a felolvasások száma ilyen kevés, azt azzal indokolhatjuk, hogy tekintettel kellett lennünk a tanfolyam sikeres menetére.

Szaktanulmányi kirándulást kettőt rendeztünk és pedig: az *Első magyar betűöntöde* s a *Hornyánszky-nyomda* megtekintésére.

A komoly munka mellett nem feledkeztünk meg a társasélet fejlesztéséről sem.

Rendeztünk június hó 16-án *társas-kirándulást* Iharosra, azonkívül a téli időnyben minden hó utolsó vasárnapján *házi-estélyt* rendeztünk, kivéve a januárt, a midőn *nagy farsangi táncszertélyt* tartottunk a Budapesti Katholikus Kör dísztermében. Ezzel a tagok sokszor hangoztatott óhajának igyekeztünk megfelelni, a mennyiben tavaly a Szilveszter- és a jelmezes-estét saját körhelyiségünkben rendeztük, midőn is az szüknek bizonyult. Most azonban tagtársainkon a sor körünket és a választmányt minél hathatósabban támogatni.

Fájó szívvel kell megemlékeznem arról, kit mindnyáján szerettünk és tiszteltünk, s kinek elvesztését még ma is siratjuk: bold. *Tichy Ákos* jeles tagtársunknak körünk sok éven át volt titkárának, az *Évkönyv* kiváló szerkesztőjének s szakirodalmunk buzgó művelőjének, 1901. évi augusztus hó 4-én

* Áprilisi számunkban közöljük.

történt gyászos elhunytáról. Kiváló jeleseink egyike hagyott itt bennünket, kinek emléke örökké élni fog közöttünk! Hogy a választmány a havi ülés által a sirkő felállítását illetőleg elfogadott indítványt még nem hajtotta végre, fel kell hoznunk ama körülményt, hogy első sorban boldogult tagtársunk egyik nagyobb irodalmi termékét akarja tagjaink között terjeszteni.

Ugyancsak szomorúan örökitjük meg *Feldmann Mór* körünk egykori alelnökének 1902. február 14-én, valamint *Müller Ágoston* körünk tiszteletbeli tagjának pedig február 18-án történt gyászos elhunytát.

Tagjaink száma ez évben 13 tiszteletbeli, 367 rendes és 5 pártoló, összesen 385 volt. 1902. évi január hó eleje óta belépett 47.

Kedvezményes árú színházi jegyeket az idén is a Magyar Színház, a budai és városligeti szinköröktől (valamint a Képzőművészeti Társulattól) kaptunk.

Végül még jelentjük, hogy a *Typographiának* az idén is 40 korona szubvenziót szavazott meg körünk, közleményeink hetenként való közlése fejében.

Körünk ez évi *pénztári* állapotáról az évi mérleg bőven szolgál fölvilágosítással. A választmány ez évben is igyekezett a kiadásokat megszorítani, a melyben nagy része van körünk pénztárosának, s egyuttal úgy az ő, valamint a választmány részére kérjük a felmentvényt.

Tisztelt közgyűlés! Ezzel igyekeztünk a választmány ez évi működéséről hűen beszámolni, s kérjük, hogy a midőn körünk harmadik évtizedébe lép, hassanak oda t. tagtársaink, hogy eme ma már terebélyes fa, melyet csemete-korában lelkes elődeink önzetlenségükkel és buzgóságukkal gondosan ápoltak, s a mely ápolásnak köszönhetjük mi, hogy oly nagygyá fejlődött, szakmánk iránti szeretetük teljes odaadásával és a magyar nyomdászat fejlesztésével még sokáig fennálljon és virágozzék.

Budapest, 1902. márczius hó 15.

A VÁLASZTMÁNY NEVÉBEN:

Stalla Márton
titkár.

BEVÉTEL. Pénztári kimutatás 1901 január 1-től december 31-ig. KIADÁS.

	K	f	K	f		K	f	K	f
Át hozat 1900 december 31-ről			1.650	—	Helyiségbérlét	358	30		
10 db Hitelszövetkezeti részjegy à 10 K			100	—	Mulatságok	369	90		
2 db Gutenberg-részvény à 50 K			100	—	Nyomda-számlák	211	60		
Gutenbergszobor-alap			263	60	Tiszteletdíjak	158	—		
Ács Mihály-alap			500	—	Adományok	172	—		
Tags. járulékokból befolyt: Államnyomda 31'20 K, Athenaeum 199'80, Bróza 9'20, Budapesti Hírlap 39'—, Buschmann 22'80, Czettel és Deutsch 15'60, Fővárosi nyomda r.-t. 17'40, Franklin 277'40, Goldschmidt 3'60, Hornyánszky 10'80, Hungária 25'20, Kertész 13'20, Kosmos 6'—, Krammer 5'40, Légrády 95'40, Márkus 40'80, Pallas 187'10, Pátia 24'60, Pester Lloyd 36'60, Pesti részvénytársaság 148'20, Posner 31'80, Radó Izsor 3'60, Riegler 30'—, Rózsa K. és neje 28'20, Révai és Salamon 31'50, Schlesinger és Kállai 1'20, Stephanaeum 30'60, Szt.-László 8'40, Wodianer 56'40 K, Gyomáról 19'— K. Egyesektől 87'80 K.	1.537	80			Kezelési költségek és vegyes kiadások	184	76	1.454	56
10% a szakirodalmi alapra	153	78	1.384	02	Kézpénz az év végén			1.689	86
Mulatságokból			110	40	10 db Hitelszövetkezeti részjegy à 10 K			100	—
Szakirodalmi alap:					2 db Gutenberg-részvény à 50 K			100	—
Át hozat 1900 december 31-ről			293	67	Gutenbergszobor-alap			263	60
Grafikai Szemle (1900. évi) bevétele			1.566	11	Ács Mihály-alap			500	—
Évkönyv (1901. évi) bevétele	1.026	51			Szakirodalmi alap:				
Évkönyv (1901. évi) függő követelése	140	—	1.166	51	Grafikai Szemle (1900. évi) kiadása	1.730	90		
10% a főpénztárból			153	78	Évkönyv (1901. évi) kiadása	1.051	77	2.782	67
Függő követelés			314	—	Kézpénz az év végén			257	40
Összesen			7.602	09	Függő követelés			454	—
					Összesen			7.602	09

Harsányi János
ellenőr.

Rencsisovszky Ferenc
pénztáros.

Az előterjesztett pénztári kimutatásból látható, hogy főpénztárunknál a bevétel csekély összeggel: 39 kor. 86 fillérrel haladja meg a kiadásokat. Ha az ez évi bevételt szembeállítjuk a múlt évi bevétellel, úgy azt látjuk, hogy itt már nagyobb eltérést kell konstatálnunk. Míg 1900. évből a főpénztár bevétele 1362 kor. 96 fillért tett ki, addig az ez évi bevétel csak 1494 kor. 42 fillérre rug, vagyis 131 kor. 46 fillérrel haladta meg a múlt évi bevételt. Hogy emelkedett bevételeink összege, ezt legfőképpen annak a tagszaporulatnak tudhatjuk be, mely az 1901. év

nyarán kibocsátott felhívásunk eredményeképpen jelentkezett. A különféle üzletekbe szétküldött taggyűjtő iverken 153 új tagot sikerült Körünknek zászlónk alá toborozni. Azonban ez a szám, mint az előre is volt látható, nem maradt meg Körünk kebelében, hanem csak egy átmeneti állapotnak kellett azt tekintenünk és már az első hónapok után nagyobb számmal voltunk kénytelenek ellenük az alapszabályok rendelkezéseit alkalmazni. Ezt az időpontot kell még is tekintenünk annak a határnak, hol nem apad, de egyre emelkedik tagjaink létszáma. Mert

hatalmas eszközzel rendelkezünk a szakerők tömörítésére az állandó körhelyiségben, az ott rendezett estélyekben, de legfőképpen pedig az alelnökünk kezdeményezésére és az ő vezetése alatt rendszeresített szaktanfolyamokban. Vannak azonban még most is nagyobb üzemek, melyek személyzetéből egy sem tartja szakszerűségnek Körünket pártolni, annak céljait belépése által előmozdítani. Vannak különösen olyan üzemek, melyek személyzete ha be is lépett Körünkbe, de a nem jól választott bizalmi férfi lanyhasága, sőt néha lelkiismeretlensége következtében az egész személyzetet törülni voltunk kénytelenek részint már az elmúlt évben, részint ez év folyamán. Hiába van meg a tagokban a buzgóság, a jóakarát, ha a házi pénztáros animozitással viseltetik a Kör intencziói iránt, mert az még azokat is elidegeníti tőlünk, kiket a legjobb szándék vezetett Körünk kebelébe. Itt kérjük különösen arra a t. tagokat, hogy fizetett illeteikről követeljük minél előbb a nyugtákat, mert ezzel az eljárással elejét veszik annak, hogy hátralékaik felszaporodhassanak és ők befizetéseiket folyton evidenciában tarthatják.

Ha az egyes üzemekből befolyt illeteket állítjuk szembe egymással, ott is meglehetősen nagy ingadozást láthatunk. A múlt 1900. évben a vezető szerepet e tekintetben a Franklin foglalta el 193 korona 80 fillérrel és ezt az elsőséget ez évben is megtartotta, a mennyiben 277 korona 40 fillér az az összeg, mit tagsági díj fejében beszolgáltattott. Második a sorrendben az Athenaeum 199 korona 80 fillérjével, míg a múlt évben a Pesti részvénytudomány foglalta el ezt a helyet 170 korona 20 fillérrel, a harmadik pedig a Pallas 187 korona 10 fillérrel, utána következnek a Pesti részvénytudomány 148 korona 20 fillérrel és Légrády 95 kor. 40 fillérrel. A többi üzemek már messze elmaradnak ezek mögött.

Abban az arányban, a mint emelkedett a bevételünk, az 1900. évi kiadással szemben apadt kiadásaink összege is. 1900-ban összes kiadásunk kitért a főpénztárnál 1776 korona 91 fillért, míg a múlt évben csak 1454 korona 56 fillért adtnak ki. A különbözőzet tehát igen kedvezőnek mondható, lévén az 322 korona 36 fillér. Kiadásaink között, mint mindig, úgy most is a legnagyobb összeggel a mulatságok tétele szerepelt. De e czímen is sokkal mögötte maradtunk ez évben az 1900. évi tételnek. Akkor kiadtunk 893 korona 82 fillért, míg ez évben csak 358 korona 30 fillért, vagyis 535 korona 52 fillérrel kevesebbet. Ez évben jelenik meg először mérlegünkben az állandó körhelyiség egész évi bérösszege 358 korona 30 fillérrel. Az egyéb czímeken előfordult kiadásaink azonban már kedvezőtenebb arányban állanak az 1900. évi tételekkel. Akkor ugyanis kitért azok összege 632 korona 50 fillért, míg 1901. évben 725 korona 36 fillérrel szerepelnek a mérlegben, a többet tehát ezeknél csekély 92 korona 86 fillért tesz ki.

A mi pedig a Szakirodalmi alapot illeti, annak csökkenése nem valami nagy örömmel tölthet el bennünket, nem különösen akkor,

ha számba vesszük, hogy jöhetnek idők, mikor annak állandó javadalmazását be kell szüntetnünk, hogy minden erőnkkel, minden rendelkezésünkre álló eszközzel a reánk nehezülő kedvezőtlen helyzettel megküzdjünk. Lehet hogy ez az idő még távol van, de az sincs kizárva, hogy már a közel jövő próbára teszi kitartásunkat. Régebbi határozat értelmében a főpénztár bevételeinek 10%-a lesz a Szakirodalmi alap növelésére fordítva és hogy ez a határozat ez alapra nézve mennyire üdvöskének bizonyult, ezt nagyon jól tapasztalhattuk az utóbbi évek alatt. Különösen az 1900. év volt az, mely mind a két vállalatunk, úgy a Grafikai Szemle, mint az Évkönyv révén nagyon is érezhető hiányt okozott alapunknál, csökkentve annak az év elején 800 kor. 65 fillérnyi és az év folyamán 113 korona 64 fillérrel gyarapodott és így összesen 914 korona 29 fillért tevő tőkét 620 korona 62 fillérrel, úgy hogy 1901. évre az áthozat csak 293 korona 67 fillér lett ez alapnál. Azonban nemcsak az említett 1900. év volt az, mi lényegesen csökkentette szakirodalmi alapunkat, hanem a jelentésünk tárgyát képező 1901. év is nagyban hozzájárult annak apasztásához. Különösen a Grafikai Szemle küzd pár év óta állandó hiánnyal, a mi a jelenleg uralkodó nyomasztó üzleti viszonyokban leli meg magyarázatát. Főjüvedelmi forrásunkat ugyanis a hirdetések képezik és a hirdetőik mind gyérebben keresik fel lapunkat megbízásaikkal és így mi sem természetesebb, mint hogy az e révén várható bevételeink is csökkennek. A mint a mérlegből látható, az 1900. évi Grafikai Szemle 1566 korona 11 fillérnyi bevételével 1730 korona 90 fillér kiadás áll szemben és már ez a tétel egymagában 164 korona 79 fillérrel teszi kisebb szakirodalmi alapunkat. Az 1901. évre megjelent Évkönyvvel, ha figyelembe vesszük annak 140 korona függő követelését is, — a mint hogy tényleg figyelembe is kell venni — 114 korona 74 fillér felesleg mutatkozik, mert az 1051 kor. 77 fillért tevő kiadással szemben 1166 korona 51 fillér bevételünk volt ennél a kiadványunknál. Végeredményében Szakirodalmi alapunk fogyott ez évben 46 korona 27 fillérrel, de függő követéseink 314 koronányi összege meg emelkedett 140 koronával, úgy, hogy ennek összege az év végén 454 koronára szaporodott. Ebből azonban egy meglehetősen összeget, mint behajthatatlant, törülnünk kell, míg másik részéhez van reményünk, hogy idővel be fog folyni, a mennyiben egyik adósnak ez év folyamán 40 koronát tevő tartozását már beküldötte, mi azonban majd csak a jövő évi mérlegünkben lesz feltalálható.

Fentiekben vázoltuk a pénztár állását, mi némi magyarázatul szolgál a kimutatás könnyebb megértéséhez.

És most még csak egyre kérjük a t. Közgyűlést: hogy jelentésünk tudomásul vételével egyttal fejezze ki köszönetét az egyes üzemekben levő bizalmi férfaink iránt, a miért azok fáradhatlan buzgósággal teljesítik nehéz és egy cseppet sem háladatos tisztüket, mert az ő buzgalmuk nélkül vajmi nehéz lenne a mi helyzetünk is.

Tagok névsora 1901 december 31-én.

A *-gal jelölték pártoló tagok.

<i>Tiszteletbeli tagok:</i>	Benkő László	60	Fehérváry György	Gyurits Lajos	Keller Antal
Falk Zsigmond lovag	Bendtnér József		Fekete Béla	Hahn Mór	Kellner Ignác
Firtinger Károly	Benes Sándor		Feldmann Mór	100 Hamma Károly	Kertész Ernő
Gelléri Mihály	25 Benjáts Sándor		Ferderber József	Harsányi János	Kiss József
Gyöngyösi Sándor	Berecz József		Fiedler Károly	140 Kiss Károly	Kiss Károly
5 Hornyánszky Viktor	Berger Gyula	65	Fischer Ignác	Heiszer Pál	Kizsol László
Láng József	Berger Sándor		Fischhoff Henrik *	Heller Ignác	Klein Adolf
Müller Ágoston	Bernhauser János		Flesch József	105 Heller J. Kálmán	Klein Henrik
Pusztai Ferencz	30 Betzkay Antal		Fleischmann Miksa	Heller Sándor	Klein Ignác
Rencsisovszky Ferencz	Bikszegi Sándor		Fodor Zsigmond	Herrmann Károly	145 Kluger Lajos
10 Schwartz Sándor	Biszton Lajos	70	Franczia József	Herz Manó	Koch Fülöp
Schwind Béla	Bodonyi István		Friesz Nándor	Hiertz József	Kohn Ágoston
Szabó Dezső	Borbély Gyula		Freyer Lajos	110 Hirschbein Albert	Kohn Lipót
Tanay József	35 Bozsik István		Freyer Sándor	Hirschler Henrik	Kohn Rezső
	Breuer Miksa		Frühstüick Rezső	Hirschler Zsigmond	150 Kohn Samu
	Brieger Tivadar	75	Fuchs Zsigmond	Hlatky János	Kohn Sándor
	Briják Adám		Fürst Vilmos	Hollóssy János	Kohn Vilmos
	Brinner József		Gaál László	115 Horváth Alajos	Komjáthy Nándor
	40 Brónyay Lajos		Gabzán József	Horváth Antal	Kovács József
	Brüll Zsigmond		Gál Benő	Horváth István	155 Kovács Gyula
	Bujnovszky Nándor		80 Gang Károly	Horváth László	Kovács János
	Bujnovszky Rezső		Gärtner Manó	Höflinger István	Kovács János
	Burghheim Károly		Geizler János	120 Hrazdira Ágoston	Kozol J. Antal
	45 Cseh Béla		Gergő Antal	lhiring Ferencz	Kozel János
	Csizmás Károly		Géczy Kálmán	Illinszky Béla	160 Kozma Ferencz
	Csulovszky János	85	Géczy László	Illés István	Küszler József
	Czutor Ede		Giebl Antal	Ilosvay Károly	Krammer Lipót
	Dankovits József		Girschik Ede	125 Infeld Miksa	Krátrzer István
	50 Dapsy Károly		Glock József	Jabkovszky József	Krausz Soma
	Darvas Adolf		Goldfinger Mór	Jahn Ödön	165 Krisztinszky Sándor
	Deutsch Lajos	90	Goldstein Adolf	Jánossy Péter	Krieger Ernő
	Dobsa István		Gondos Ignác	Jónisz Vincze	Kudalek Lajos
	Drach Vilmos		Grócz Ernő	130 Jurcsik Frigyes	Kún Kornél
	55 Engel Sándor		Grósz Ferencz	Jurcsik István	Kún Mihály
	Enyedi János		Grünberger Dávid	Kacsor Lajos	170 Küntler Jenő
	Bayer Károly	95	Gulyás Gyula	Kacsor Viktor	Lakatos Kálmán
	Farkas Henrik		Györy István	Káldor Lajos	Lauthán Rezső
20 Becherer Ferencz	Farkas Miklós		Gyuresik Ferencz	135 Kapcza Ferencz	László Dániel
Beermann Arthur					

László Dezső	Németh István II.	Rosengart Gyula	Skodnitz Jakob	Tragholt Rezső
175 Lebenhöffer János *	215 Némethy Lajos	255 Róth Albert	295 Somogyi Iván	335 Tuller Ernő
Lehóczky Oszkár	Nikics Gyula	Róth Miklós	Spitz Adolf	Ullmann Vilmos
Lejava István	Nimmerfroh Ernő	Rothberger Miksa	Spitzer Márk	Ungi Elek
Lenkei Alajos	Novák Ferencz	Sahin Lajos	Sulkovszky Ferencz	Varga Dezső
Léder R. Ferencz	Novák József	Salamon József	Szabó Róbert	Varga István
180 Liebmán Ernő	220 Novák László	260 Sammler Zsigmond	300 Szalacszy József	340 Verdóssy Lajos
Lichtschein Manó	Nyári Gusztáv	Schäffer Béla I.	Szalviák János	Vesselényi Vilmos
Lohr Alajos	Nyúl Dezső	Schäffer Béla II.	Szanyó Miklós	Vékony Sándor
Lövey Nándor *	Ondrega Rezső	Schäffer Lajos	Szathmáry Lajos	Vigh Ágoston
Löwinger Nándor	Pavlovsky J. Alajos	Schärf János	Szauer Adolf	Wagner Antal
185 Löwy Salamon	225 Pafecsek Tivadar	265 Schiller Ignác	305 Szántó István	345 Wancsora István
Madarász János	Pamuk Ferencz	Schindelek Ferencz	Szép Mihály	Wandra Lajos
Major István	Patkó József	Schippert János	Szikora János	Weber György *
Maksa Ágoston	Péterfi Gyula	Schmetzkó Gyula	Szilvássy István	Weidl Imre
Martin János	Platz József	Schmidl Jakab	Szöllőssy Elek	Weil József
190 Matkó Géza	230 Poldini*Ede	270 Schmidt István	310 Szöllőssy Mihály	350 Weinberger Dezső
Matuskovic József	Pollacsek József	Schneider Dezső	Szvbóda István	Weinberger Miksa
Mayer Ödön	Pollák Simon	Schöber Kornél	Stadthagen Miksa	Weiss Adolf
Mayer Rezső *	Popper Zsigmond	Scholtz János	Stalla Márton	Weiss Ignác
Mayer Vilmos	Prábitz Gyula	Schön Lajos	Stark Mátyás	Weiss Manó
195 Mazák János	235 Preisich Jakab	275 Schorn István	315 Staudinger János	355 Weiss Sándor
Mellinger Sándor	Prikler Rezső	Schorstein Jakab	Steinberger Gyula	Weisz Samu
Méder Rezső	Prilozsni Mihály	Schrott József	Steiner Ármín	Wenzel Gusztáv
Mittelmann Izidor	Pringyes Ferencz	Schröder Zoltán	Stibinger Henrik	Werth László
Mitterszky József	Prohászka József	Schultheisz Ede	Stiller Ottó	Wészi Géza
200 Molnár Imre	240 Prunner Arnold	280 Schuster Ágoston	320 Strauch Alajos	360 Weszely Vilmos
Molnár János	Puskás István ifj.	Schuster Mihály	Striska Samu	Wincze Rezső
Molnár József	Quittner Lipót	Schwandtner Lajos	Sturm Emil	Wiesinger Mór
Moravcsik Győző	Radnai Mihály	Schwartz Adolf	Tábery Rezső	Wohl István
Morócz Jenő	Radnai Vilmos	Schwartz A. J.	Tabiczky Péter	Wohl Kornél
205 Müller József	245 Rakonitz Károly	285 Schwarz Gábor	325 Tanos Károly	365 Wohlmuth István
Münz Károly	Reichfeld Jakab	Schwarz Gyula	Taussig Sándor	Wolf Antal
Münz Rudolf	Reismann Ármín	Schwarz Illés	Tejzenhoffer László	Wözner Ignác
Nádor Lajos	Richter Márton	Schwartz József III.	Téri Sándor	Zahumenszky Géza
Nagy Imre	Román Antal	Schweibert Antal	Till Károly	Zidarits Ferencz
210 Nagy János	250 Romberger Tivadar	290 Schweiger Mór	330 Till Lajos	370 Zimmermann Adolf
Neményi Vincze	Rolla István	Sebők Lajos	Tinkóczy Zsigmond	Zurável, Béla
Neuwald Illés	Rosenberger Jenő	Sefcsik Mihály	Tóth Sándor	Zwack Lajos
Németh István I.	Rosengart Béla	Singer V. Lajos	Tögel János	

1902 január hó 1. óta beléptek a Körbe :

Ausländer Nándor	Czigula János	Hódy József	30 Müller Izidor	Stern József
Bettla István	Dinkgreve Nándor	Ilauszky Sámuel	Nemsitz Ernő	40 Steuermann Náthán
Breitenecker Ferencz	Eliás Ferencz	Kaczander Ignác	Neuhold Richard	Szabó Géza
Berger Jenő	Fleischmann Izidor	Kese Gergely	Pekker István	Székács Ferencz
5 Bloch Lajos	15 Frisch Árpád	25 Kírsteier János	Práger Adolf	Szemerei Géza
Bognár Gyula	Goldschmidt Ignác	Kohn Arnold	35 Ritter Béla	Varga János
Bognár Rezső	Grósz Gyula	Kranner Lipót	Rohonczy János	45 Wagner Ignác
Bontz Lázár	Hankó László	Loysch Dezső	Romberger Tivadar	Wiesinger Manó
Cserr Ferencz	Hefner Bálint	Löwy Simon	Stefáni József	Wollner Simon
10 Cholewkiewicz József	20 Hippert Lipót			

MODERN GRAFIKAI MŰVÉSZET.

(Folytatás.)

És ez éppenséggel nem hiú törekvés. Az *Országos Képtár kiállításán* egész serege látható az e nemű szebbnél szebb lapoknak. *Battent* és a két *Detmoldot* híres állatképeik képviselik. *Leet* hosszú sora a lehangulatottabb tájképeknek. Valami nagyszabású vonás van bennük, a mely erőtől duzzadó izmos tehetségre és e mellett finom érzésű poéta lélekre vall. *Nicholsontól* egy a maga egyszerűségében mély hatású diszkrét színezésű női arckép látható. A más nemzetségbeli fametszők élén a prágai *Orlik* áll, a ki japán impresszióit közvetlen szemlélet útján szerezte, mert soká kinn tartózkodott Japánban. Szél és Kocsivonók című lapjai rendkívül finoman oldják meg a dekoratív hatás fogás kérdését. Poétikusak, mert igaz hangulat párosul bennük kifejezési technikával, *Zstrazsila* Sziléziai parasztházai és *Henri Rivière*

Avarszedés az erdőben című lapja. Az utóbbi különben az egyedüli francia fametszet a kiállításon. *Eckmann Otto* ismert dekoratív elvei természetesen a fametszetben egy újabb eszközt találtak, céljuknak leginkább megfelelőt. A Tarka gémeke valóságos remeke a harmonikus színekombinációnak. *Illies* reliefszerű tulipánjai emlékeztetnek a hasonlóképpen készült japán metszetekre.

Némileg a régebbi technikai fortélyokat modern elemekkel két művész frissíti fel. Az egyik *Krüger*, a ki három klasszikus képnek a másolatával szerepel, a másik a magyar *Morelli Gusztáv*, a ki a nála megszokott készültséggel Walter Crane egyik rajzát metszette bravurosán fába.

A rézmetszet hasonló módon kezdi meg pályafutását, mint a fametszet.²⁹ Minden valószínűség szerint a nielloteknikából fejlődött ki,³⁰ de hogy mikor, arról hiányzanak a pontosabb adatok. Eleinte mint minden reprodukáló művészet, az egyház szolgálatá-

ban áll. De mivel eleinte az a szokás dívott, hogy a rézmetszetet kifestették,³¹ az árnyékolásra, a fény és árnyékok feltüntetésére nem törekedtek. 1470 táján megszűnik az *illuminálás* s a technika kénytelen annyira megfinomodni, hogy már a domborulatokat, a plaszticitást is ki tudja hozni. A 15. század nemcsak a *vonalas modort* hozza létre, hanem a *pontozottat* is, a mely még kevésbé tagadhatja le származását. A kémia, mint művészi segédeszköz, még nem áll a technika szolgálatában. A legrégebb évszám egy német metszeten van: 1446.³² Ennek technikája még nyers, a kereszteződő árnyékolást még nem ismeri. Keretében egészen ismeretlen mesterek küzdenek a kezdet nehézségeivel.³³ Még a művészileg legmagasabbban álló metszőt is csak monogramja után: E. S. ismerik. Később valamivel megint csak német, *Schongauer Márton* nevéhez fűződik a fejlődés első szárnypróbálgatása. A „*pictorum gloria*“ mindent átvitt a rézre, a mi az akkori kort foglalkoztatta. Szent Antal kísértése című lapja annyira elragadta Michel-angelot, hogy lemásolta.

A grafikai művészetek ez ágának *Dürer* teremtő lángelméje szab új irányt. Germán temperamentumának, kifejezett individualitásának a bélyegét rányomta egész korára. Csak ő tudta a vésővel megoldani a fény és árnyék problémáját, az anyagok, a felületek sajátos mineműségét. A művészet egész fejlődése megismétlődik az ő élete folyamán. Tanuló éveiben megismerkedik a *vésővel* s első lapjaiban³⁴ technikája még kezdetlegesen kemény, de már 1500-tól kezdve az a törekvése, hogy a vonalak fekvése és árnyékolása által a test formáját plasztikusan emelje ki a lapból. A nagy *Herkules* című lapban már uralkodik a véső felett. Három-négy sorban egymásfelé rakott vonalaival kitűnően adja vissza a test lágyágát, plasztikáját.

Még egy művészi momentum lép előtérbe e korban t. i. *Dürer* kezdi alakjait a környező természethez, a *milieu*-höz hozzákomponálni. Ujabb fejlődési fok az, a melyben a *levegő* és *fény* gyengédebb fokozatait akarja a vésővel a lapra varázsolni. Csak *két szín* állott rendelkezésére, a fekete és fehér, s evvel kellett *festői tendenciát* érvényre juttatnia. Az átmenetek még nem teljesek, itt-ott még küzd az anyag interpretálásával, míg végre a Halálfejes czimerben e téren is fényesen fog ki minden nehézségen. Oly annyira tudja fokozni mesteri technikáját, hogy a férfi és női test epidermisét más és más módon hozza kifejezésre.³⁵ 1505-ben újra változik technikája, mély, *szabályos vonalrendszerrel* kezd dolgozni. Lützwow azt mondja e kor alkotásairól, hogy megáltszik rajtuk az ércz hatalmas ereje. A technika e folytonos változásából láthatjuk, hogy *Dürer* gondolkodó fő volt, a ki nem egyhamar állapodik meg az elért sikereknél. És hogy ezt nem tette meg, annak köszönhetjük, hogy ő ősapja lett a *modern rézkarcz-*

nak. Már 1510 körül kísérletezik az u. n. *hidegtüvel*³⁶ s valóban festői hatást ér el vele. Később a karczolás folytán támadó széleket meghagyja s ime, egészen *báronyos* benyomást kelt. Egy lépéssel odébb már látjuk, a mint *maratással* és *karczolásal foglalkozik*.³⁷ Őt vaskarczot készít, de ezek korántsem oly finomak, semhogy fejlett érzékét kielégíthetnék. Hátat is fordít e technikának. Hiába. A magot elvetette, a karczok polgárjogot szerez s megnyitja a jövő fejlődés útját.

Nagyon fontos ez a kérdés, mert a modern művészetben éppen a karcz az, a mely elaszticitásánál fogva alkalmazkodik a modern művészi tendenciákhoz. Épp ezért minket főleg ennek a további fejlődése érdekel közelebről s ha a rézmetszettel egy kissé mostohábban bánunk el, nem azért történik, mintha megérdemelné, mert hiszen a rézmetszet sem fejezte be még földi pályafutását.³⁸

Dürer szelleme tovább élt, mint mondtuk, az emberekben. Már *Altdorfer*, a sokoldalú regensburgi mester is egynehány finoman karczolt *tájképet* hagyott hátra, de nagyszabású a karcz csak az augsburgi Hopfer család révén lesz. A család legtehetségesebb tagja *Daniel Hopfer* ügyes rajzzal s tanult technikával viszi ki karczait vasban. Sajnos, a *vas* nem volt méltó eleme a karczok s a rézzel nem vehette fel a versenyt. A következő művészek mellőzik is majdnem teljesen. A kísérletezések tovább folynak. *Hans Sebald Lautensack* már kombinálja a maratást a véséssel, vagy úgy, hogy előzőleg a finomabb részeket megcsinálja vésővel, vagy pedig utólag erősebb és határozottabbá teszi a maratott részeket.³⁹ Olytechnikai virtuozitás, a mely Németalföldön pl. a Rubens metszők egyik legtehetségesebbjénél, *Pieter Soutmannt* hódítja meg. Maga a pusztá karcz *leydeni Lukácsban* és később *Van Dyckben*⁴⁰ talál istentől sugalmazott ápolókra. A *tájképes karcz* is terjed, a melyhez a témát többnyire a művész hazája adja.⁴¹ Művészi ambíciójuk megalégszik, ha festői tradícióikhoz a karczban is hűségesek maradhatnak.

Csak két egymással ellentétben álló művész válik ki a sokaságból, az egyik technikailag emeli a művészetet, a másik csak azért születik meg, hogy elhomályosítsa felfogásával összes előzőit. *Herkules Seghers* megpróbálja lapjait *színesen* nyomtatni. A rendes fekete nyomdafesték és egy rézlap helyett különböző és más színű több lapot használ. A kész karczot még átfesti, úgy hogy egészen vázaltszerű friss benyomást tud kelteni. De mi ez mind egy *Rembrandt* alkotó erejéhez képest, a melyet csak óriási mértékkel lehet mérni. Nevelő őse ő a modern rézkarczolóknak. Technikai tudása épp úgy nem ismert határt, mint a hogy sokoldalúsága a művészi hatás és téma tekintetében kifogyhatatlan volt. Hatalmas egyénisége felette állott minden nehézségnek. Eleinte széles, merész vonással vet mindent a rézlapra. Még

nincs kiforrva a technikája, csak az Irgalmas szamaritánus című lapjából rajzolódna ki pregnánsan főrekvései. Ebben a festői lapban *három technika* házasodik össze: a maratás, a hidegtű és a véső. A tájképekben még fékevesztettebben hódolhat annak a szenvedélyének, hogy a fény és árnyék szeszélyes játékát illusztrálja. Harcz volt ez — mint egyik kritikusa megjegyzi — a sötétség ellen. Mindent majdnem kivétel nélkül *közvetlenül a rézlapra rajzol*, akár természet után, akár fantáziából alkot. A legfinomabb nüanszokat ki tudja hozni, s mindezt minden *szin nélkül*.⁴² Vele majdnem egy időben Franciaországban a karcznak egyik eredeti képviselője lép fel, *Jacques Callot*, a ki kiméletlen realizmussal örökíti meg jól megfigyelt *tipusait*. Tőle kapott impulzust a karczra a heroikus tájkép nagy mestere, *Claude Lorrain*, is. A metszet mellett azonban, dacára ily kiváló képviselőknak, a karcz jelentősége folyvást csökken. Talán erőgyűjtés lehetett ez a következő századokra, mert tagadhatatlan, épp a kiállítás tanúsága szerint, hogy a karcz terén ma Franciaországé a vezérszerep. A 18. században a technika alig változik valamit, *Watteau*, *Boucher*, *Fragonard* egészen a kor szellemében alkotnak s a következő művészek alig lendítenek valamit a technikán. Olaszországban is két századon keresztül alig akad a karcznak nevesebb képviselője. *Frederigo Barocci* ugyan nagy ügyességgel karczol, de minden méltánylás nélkül. És sem *Riberának* meg *Salvator Rosának*, sem pedig *Tiepolo* friss vallásos lapjainak és *Canaletto* vedutáinak nem sikerül a metszetet leszoritani a küzdő térről.⁴³ Ily perspektívával végződik a század, a mely méhében két oly technikát érlelt meg, a milyen a mezzotinto⁴⁴ és az aquatinta⁴⁵ volt.

A mi korunk, a századok sorában a tizenkilenczedik, volt hivatva arra, hogy a multak örökségét fel- és kihasználja. És ez a művészi mozgalmakban annyira terhes kor még a karczczal szemben is oly mértékben róttá le tartozását, a mely a szellemi erőnek a végletekig való megfeszítését tételezi fel. A század eleje nem volt valami nagyon biztató. Az akkor uralkodó doktrinár szellem szárnyát szegte minden szabadabb fejlődésnek. A klasszicizmus kiszáradt emlőin rágódó iskola „római módra öltözködött, görögül építkezett s pogányul filozofált”. A karczban behozta a *maratott körvonalakat* (radirte Umrisse), a metszetnek ezt a száraz örökségét. Egy *Chodowieckinek* sikerült ugyan népszerű témáival új életet önteni az avulásnak induló művészetbe, de⁴⁶ technikájában nem volt egyéni, új hatást nem tudott elérni. A romantikának *Schwind*, a mélyérzésű, kedélyes poezisnek *Richter* volt a szószólója. A karcz most teljes erejével az *illusztrálásra* adja magát, s Halm, Hecht, Kühn, Woernle, Waltner nevét csak *William Ungernek*, ennek hírére pedig csak *Köppingnek* sikerült elhomályosítani. Legutóbb azután négy

nagy művész szentelte magát a karcznak, nevük már is benn van a műtörténelemben: *Stauffer*, *Geyger*, *Stuck* és *Klinger*.

A karcz, a mint a konvencionalizmus béklyóitól megszabadult, páratlan lelkesedéssel indul művészi feladatai megoldására. A műtörténet ezt a kort külön fejezetben szokta tárgyalni, s címül odairja az ismert szót: *peintre-graveurs*. Az elsők egyike a szerencsétlen sorsú *Meyrion*, az atmosféra s a festői valeurök interpretátora.⁴⁷ De alig van nevesebb művész, mint pl. *Bastien-Lepage*, *Car. Duran*, *Corot*, *Daubigny*, *Manet*, *Meissonier*, *Millet*, a ki, ha ritkán is, a karczoló tűhöz nem nyúlt volna.⁴⁸ *Jules Jacquemartról* tudjuk, hogy a *hidegtűvel* is dolgozott s *Helleunek* már azóta bámulják biztos kezét, szerencsés felfogását. *Angliában* a francia *Legros* és az amerikai *Whistler* teremtenek stílust. Amaz erőteljes vonalaival s festői lendületével hat, emez pártot csinál mindenki ellen, a ki a karczot finoman kidolgozza. *Herkomer* valamivel lágyabb nálánál s nevét az u. n. monotopia feltalálásával teszi emlékezetessé. Eredeti jelenség *William Strang* is, a kit, mert új szociális és vallásos problémákkal foglalkozott, a karcz filozofusának mondtak. *Németalföldön* Storm van Gravesande, Israels nyúlnak a művészet eme népszerű ágához. *Carl Blochot* Dánia büszkeségének nevezi a műtörténelem. *Svédországban* *Anders Zorn* az, a ki sajátos módon dolgozza ki magas színvonalú karczait. Csupa „gyorsan odavetett” finom vonáska, majdnem valamennyi egy irányban. A részletek teljesen hiányzanak, még a modellálás is olyan, mintha a vonalakon belül volna. A karcznak ezt a fellendülését eleinte nyomon követi a rézmetszet is,⁴⁹ de a művészet mégis legtöbbet azáltal nyert, hogy a karcz folyvást terjesztvén különben sem szűk birodalmát, korábbi korokból örökölt hajlandóságát a színek iránt most oly mértékben fejti ki, mint annak előtte sohasem.

Színes rézkarcz! Ez most legujabb keletű szálló igéje a modern grafikai művészeteknek. A technikák tömkelegéből⁵⁰ évek hosszú sorának a tapasztalatai alapján egynéhány kiválik, s finomul, tökéletesedik, elérhetetlennek látszó magasságig. *Jusqu'aux étoiles!* Seghers már említett kísérletei után *Jacob Christoph Le Blon* végre kitalál egy megbízható technikát, a mely alkalmas a színes nyomásra. E célra három-öt lapot használ fel, a melyeknek mindegyikét esetről-esetre különböző modorban (karcz, metszet, mezzotinto) viszi ki, sőt néha valamennyit egy laphoz is alkalmazza.⁵¹ Szinkombinációk, keverések, egymásra nyomások már hozzátartoztak e technikához. *Modora Jacques* és *Edouard Gautier-Dogotyban* kitartó pártolókra talál. Egy másik francia művész, *François Janinet* az aquatintát használja fel a színes nyomáshoz, s oly sikerrel, hogy lapjai meglepően hasonlítanak az akvarellekhez. Mindez még a 18. században történt.

Louis Philibert Debucourt működése már átnyulik a 19. századba. Egyik főmestere a színes nyomásnak, a ki a legnagyobb biztonsággal oldja meg a legfogasabb kérdéseket.⁵² Már ahhoz is értett, hogy miként lehet egy lapról egyszerre több szint nyomtatni. Ehhez az eljáráshoz modern analogiákat az Országos Képtárnak 1898 november havában rendezett gazdag kiállításán lehetett látni; ⁵³ a mely különben is szépen illusztrálta a színes karcz fejlődését. Már 1889-ben Bracquemont szemében annyira nyilvánvaló volt a század folyamán felszínre került tendencia, hogy ily szókra fakadt: „Le fait dominant, le tendance caractéristique de la gravure actuelle c'est la recherche de la couleur“ s Clément Janin a szellemes francia kritikus kétségbeesik, a mikor a modern metszeteket osztályozni akarja a technikák szerint. Valóban példátlan az az óriási fellendülés, a mely a reprodukáló művészetek minden terén, de főleg a színes karcz terén mutatkozik. Annyi szellemességet maga az irodalom alig bírna el, mint a mennyit különösen a francia művészek a technika oltárán feláldoztak. A népszerűség szerenés csillagzatában született művészet alkotásait — a javarésze ott van most az Országos Képtárban — még a szegény ember budget-je is elbirja.

Általában a kiállított metszetek, a melyek úgyszólván a mi évtizedünk művészettörténetének az illusztrációi, *kétféle módszer* szerint készülnek. Mind-egyik módszer magában is érdekes, becük talán egészen egyforma, s hivatott művész kezében mind a kettő rendkívül hatásos. Az első módszer az *egy lappal dolgozó modor* (coloriage à la poupée, colouring of a single plate), a mely egyazon lapról nyomja valamennyi színét. Ez a svájczí származású *Ranft*nak kedvencz módszere.⁵⁴ A másik, a mely lényegesen különbözik ettől, a *több lappal dolgozó modor*, a mely abban áll, hogy minden szint külön lappal egymásra nyomnak. De mindegyik lap külön-külön is képes egy-két sőt három színnek tisztán, preczisen való lenyomatására. Az kétségtelen, hogy az első modor a harmoniát, a színek lágyágát, teltségét illetőleg felette áll a másodiknak, a mely azonban egy *Jeanniot* keze alatt maga is hatalmas művészetté tud megnövekedni. *Jeanniot* — a mit itt csak melleleg említünk meg — olykor az *aczélecsettel* dolgozik, — a kiállításán látható *Sur la plage* című lapjában is (brush engraving), a melylyel szintén igen sajátos hatást lehet elérni. Egy másik fortély az, a melyet *Eugène Delâtre* használ. Ő a két technikát együtt használja fel bámulatos hatásának elérésére. Figyelemre méltó sikereket értek el ugyancsak evvel az eljárással *Béjot* és *Maurin*. Nem nagyon hálás eljárás, mert nem nagyon reális, a *monotipia*, a mely abban áll, hogy a sima rézlapra a művész ráfesti a képet s még mielőtt megszáradna, a sajtó alá teszi. Csak egy egyetlen lapot lehet e réven nyerni. *Mourey*

véleménye szerint *Degas* volt az egyedüli, a ki jó, elfogadható eredményeket ért el evvel a dologgal. A kiállításán *Adolphe Albert* Női képmása látható, a mely e modorban készült s alkalmas arra, hogy *Mourey* véleményét megczáfolja. Különben pedig elég neves művészek próbálkoznak meg vele. Hogy egyebeket ne említsünk: *Ranft*, *Maurin*, *Jourdain*, *Potter* stb. *Lepère*, ez a „csodálatos művész“ ismét másban leli kedvtelését. Nem sokat törődik a szín, a festés eredetiségével. Nem fedi be az egész papirost színnel, sőt inkább azt akarja, hogy legnagyobb része lássék. Ezáltal tiszta világos benyomást tud adni. *Raffaelli* a *hidegtü* mestere.⁵⁵ A dry-points benne páratlanul ügyes kultiválóra tett szert. Tompa színeivel s egyszerűen indikáló vonalaival a többiek-től egészen elütő sajátos hatást tud kelteni. Hogy ez a tulajdonképpen nem is túlságosan komplikált technika mily művészi hatásra képes, azt a kiállításán látható *Vizpartján* című lapja mutatja. Egy másik művész, *Steinlen* valóságos fogalom. Már a témái is ott születnek meg a boulevardok alsóbb tizezerjei között. És hogy tud rajzolni! Legjobb lapja a *Blanchisseuses*, mily eleven, mennyi az élet benne! A kiállításnak valóságos disze, a mely már bejárta a kontinens összes illusztrált lapjait.

Richard Ranft a tónusok mestere. Hogy melyik modernak a híve, már említettük. Eltér ő néha az elvektől, de csak azért, hogy még finomabb, még lágyabb lehessen. Nem a színek tömegével hat. Pedig nyolcz-tíz színnel kevesebbet ritkán használ. Mindig van egy domináló tónusa. Majd az esthomálynak kékes-, sárgás-zöld atmoszférája, a lampionokon át szűrődő, vagy toletteken visszatükröződő fény, majd pedig a szabadban játszadó napsugár csodás vibráló melegsége. Két „infinitely delicat“ lap van tőle a kiállításán, a *Tengerpartján* s *Az operabálon*. *Ranft*tal szemben *Jeanniot* mindig több lappal dolgozik. Valóságos hivatott mestere a színes karczoknak. A már fennebb említett lapon kívül, még *Fiatall* nő a hintaszéken című lapja is bizonyítja. Egy vágáson halad vele *Charles Houdard* a hangulatos tájképek finom poetikus lelkületű illusztrálója. A *Dordrecht*i szélmalmok, a *Crozon*i dombok, az *Oise* partja épp úgy megragadják figyelmét, mint a természet azon képei, a melyek igénytelenségükben csak egy emberi érzelmenek a visszatükrözöttői. Ilyen hangulatképek a *Ligetben*, az *Utolsó napsugarak* címűek. *Houdard* kizárólag több lappal dolgozik és ötvennél több példányt nem szokott csinálni.

Raffinált művész *Bétout*, a behizelgő színek szinte a vérében vannak, a mint ez különösen *Vándorló művészek* című lapjából látható. A rajznak csodás közvetlensége vitte rá *Godint* is a színes rézkarczra. *Őszi est* című lapjából azonban már a fejlett ízlésű kolorista beszél hozzánk. Kevés színnel intim művészetet teremt *Maurin*. Egy egységes tónus, nála a

tipikusan kéesszürke hálózza be alakjait, a melyek, mint a Rózsaszín szalagos kis leányból látható, mégis kellőképpen érvényesülnek. Ötvennél több lapot ő sem szokott nyomtatni. *Jourdain* (Nő nyulak közt) igazi dekoratív művész, *Boutet de Monvel* meg vérbeli festő. Les hâleurs (a hajóvontatók) című lapjában benne van az angolok tragic simplicity-je. Az egy és több lapos módszert szerencsésen egyesíti *Pichon*, a kitől sajnos nincs lap a kiállításon. Van azonban egyszerűbb és e mellett szellemesebb versenytársától *Jacques Villontól*, többek között az a híres vörös ruhás nő, a ki magán hordja származásának a bélyegét, az ultra francia temperamentumot. A napi kritika banális jelzője polgárjogot kap *Ey'chenne* műveivel, a melyek valóságos festett költemények. A Fekete pillangó finomsága leírhatatlan. Ilyesmit csak kigondolni lehetett eddig, még a munkásnak is, a ki átvizsi papírra, külön születnie kell... művésznek.

²⁰ A rómaiaknál fémlapra vésett törvényt ismertek. Csészéket, tálatok bevésést díszítésekkel láttak el. Görög és etruszk tükrök szintén bevésést ornamentikát mutatnak. Az egyházi szereket a középkorban ugyancsak ily technikával díszítették, pl. a hildesheimi kolostor nagy csillárját.

²¹ A niello technika részletes leírását I. Singer: Gesch. des Kupferstiches, Lippmann: Der Kupferstich, v. m. Lützwon i. m.

²² I. Singer i. m.

²³ I. Singer i. m.

²⁴ A játékkártyák, Szt. Erazmus, A szerelmesek kertjének a mestere, Meister mit den Bandrollen, P. W. monogrammistá.

²⁵ Der Grosse Kurier. (Wien, Dresden, Paris.)

²⁶ 1507-ben kezd megjelenni a nagy rézmetszetű Passzio.

²⁷ A melyet ő előtte már 1480-ban egy ismeretlen mester nagy ügyességgel használt. Dürer első ilyen lapja: Veronika a kendővel. (Drezda.)

²⁸ Dürernek, bár az impulzust Hopfer Dánieltől kapta, e téren voltak előfutárjai, önálló művészté mégis ő emelte ezt a technikát.

²⁹ A 15. században *Olaszországban*: Baccio Baldini nyitja meg a rézmetszők sorát. *Andrea Mantegna* biztos kérajzok benyomását keltő lapjaival lett később a század főmestere. A 16. század elején *Marc Antonio Raimondi* lép fel Raffael nagyságának megfelelő stílussal. Ő nála válik nyilvánvalóvá a metszet függése a festőművésztől. *Németországban* Dürer örökségét *Cranach*, *Altdorfer*, *Sebald Beham*, *Aldegrever* fejlesztik tovább. *Németalföldön* majdnem minden előző nélkül *leydeni Lukács* lép fel óriási sikerrel. Követői a *Wieux* család stb. *Hendrik Goltzius* al a metszet aranykora kezdődik. *Rubens*, mint mindenben, e téren is termékenyítőleg hatott egész környezetére. Messze kimagaslott kortársai közül *Corn. Vischer*, a ki először tőri szét a konvenciók béklyóit. *Franciaországban* *Duvelzel* kezdődik a metszet története. A további fejlődés *Claude Mellannak*, *Robert Vauteuilnek*, *Antoine Massonnak*, majd pedig *Henry Tardieunek* s a többi *Watteau* metszőnek köszönhető. (Duplessis: Hist. d. la Gravure 1889.)

³⁰ Érdekes kortársai voltak: *Virgil Solis*, *Jost Amman* stb.

³¹ Németalföldön sok karczólt élt e korban, többek közt *Hans Bol*, *Franz Devriendt*, továbbá állítólag *Rubens* maga is, bár meg nem állapítható, hogy a neki vindikált három lap tőle való-e.

³² *Van de Velde* tájkarcaiban még alig törekszik festői hatás után. *Jan van Goyen* már individuálisabban fogja fel művészetét. *Jacob van Ruysdael* hű maradt a festményeiben megnyilatkozó felfogáshoz.

³³ Rembrandt tanítványai: *Ferd. Bol*, *Jan Riveus*, *Joris van Vliet*, kortársai: *Ostade*, ennek tanítványai: *Corn. Dusart* és az állatképkarczólok *Paul Potter*, *Adriaen van de Velde*, *Nicolas Berchem*.

³⁴ A rézmetszetnek eléggé jelentős képviselői: *Agostino Caracci*, *Giovanni Volpato*, és főképpen *Raphael Morghen*, a kinek elegáns könnyed vésője *Lionardo Utolsó vacsorájának* a képét őrizte meg számunkra.

³⁵ A mezzotintát *Ludwig Siegen* fedezte fel. Meglehetősen viharos mult után *Wallestant*, *Vaillant* és *Cornelius Dusart* révén diadalmasan vonul be a művészetbe. Angliában nem lévén mélyebb gyökereket vert metszőiskola, a mezzotintó csakhamar általánossá vált. Divott ugyan az u. n. stipple engraving, a pontozott modor, de ennek képviselője is olasz, *Francesco Bartolozzi* volt. *Gainsbourough* és *Reynolds* művésztükhöz hűen alkalmazkodó támaszt találtak benne. De különben is az egész angol közvélemény szinte egyértelműen támogatta *Mac Ardell*, *Earlan*, *Townly*, *Green*, *Boydell*, *Watson*, *J. R. Smith* művészetét. A mezzotintónál a sima rézlapot az u. n. bölcsovel teszik durva

felületűvé s ezzel fogékonyra a szín felvételére. A nyomás, a melyet így kapunk, egészen bársonyszerű. Az árnyékolásokat akként hozzák ki, hogy a legvilágosabb helyeken a lapot eredeti síma állapotába visszahelyezik, az átmeneteknél többé-kevésbé kisimítják az alapot.

⁴⁵ Az aquatinta, a melynek feltalálása körül *François, Plos*, *van Amstel* és *Leprince* egyforma joggal küzdenek a pálmáért, lényegében alig különbözik a mezzotintától. Az alapot ugyanis nem a bölcsovel teszik fogékonyra a szín felvételére, hanem maratás útján, még pedig akként, hogy a vékony neutrális réteggel bevont lapra meleg állapotban tengeri sót hintenek, lehűtés után a sót kimossák, s az így támadt likacsákon keresztül maratják a rézlapot. A megmunkálás további folyamata kb. azonos a mezzotintóval. Főképvisezője a spanyol származású *Francisco Goya*, a ki keserű cinizizmussal ostromozta korának ferdeségeit művészetével.

⁴⁶ I. Singer i. m.

⁴⁷ tanítványa Bracquemont volt.

⁴⁸ Manet legmélyebben hatolt bele a technika misztériumaiba.

⁴⁹ A rézmetszet eleinte csak körvonalakat ismert (Konturstich). *Ruschewegh*, *Krüger*, *Treter*, *Caspar*. Majd az a száraz stílus kerekedik felül, a mely egy *Amster*, *Schäffer* és *Merzben* ölt testet. A vasmetszet is egyideig színen tartotta magát, de azután eltűnt szinte nyomtalanul. *Olaszországban* *Giovanni Volpato*, *Angliában*: *Holloway*, *Franciaországban*: *Bertinot*, *Boucher*, *Denoyers*, *J. François Massara*, *Flameng*, majd *Henrique-Dupont* (*Delaroché*, *Scheffer* után), *Gaillard* (metszett karcz) a főképvisezői a metszetnek.

⁵⁰ *Walter Ziegler* a *Kunst für Alle 1898—99. évf.* vagy tizennyolczféle fémtchnikát ír le meglehetősen részletesen.

⁵¹ Számos tanítványa közül *Jules François*, *Gabriel Revasseur*, *Aristide Louis* a legfontosabbak. V. ö. *Lippmann* i. m. *Mitt. z. graph. Künste*. Ges. f. verf. *Künste*.

⁵² *Jean François*val itt egy új modor, a krétamodor lép előtérbe.

⁵³ V. ö. *Térey Gábornak* a kiállítási katalogushoz írt előszavával s az egyes művészekhez írt megjegyzéseivel.

⁵⁴ V. ö. *Coloured etchings in France*. I. II. by *Gabriel Mourey*, *Studio 1901*. II. III. 15.

⁵⁵ V. ö. *Raffaelli*, by *Gabriel Mourey*, *Studio, 1901*. VI. 15. 23 k. 99 sz.

Vajda Ernő.

(Folyt. köv.)

TANFOLYAMUNK.

Körünk mult hó 23-án tartott havi ülésén tanfolyamunk vezetői jelentést tettek az előadások menetéről, a hallgatók számáról, azon élénk benyomást kelte az ülésen megjelentekben, hogy azok a remények, melyeket szaktanfolyamunk megnyitása-kor annak végeredményéhez kötöttünk, szépen be fognak válni, méltó dicsőségére a kezdeményezőnek és a tanfolyam vezetésében segítő társainak.

A jelentést különben egész terjedelmében ime itt közöljük:

Tisztelt Havi ülés!

Midőn Körünk alelnökének kezdeményezésére a mult esztendő november havában szaktanfolyamunkat megnyitotta: a jelentkezők nagy száma örömmel töltött el bennünket, de ismervé szaktársaink gyöngéjét: hogy a milyen könnyen lelkesednek, éppen olyan hamar lohad a buzgóságuk: úgy számítottunk, hogy a kurzus közepe felé 25—30 hallgatónk lesz legfőljebb. Ebben a számításunkban azonban örvendetesen csalódtunk, mert hallgatóink száma ma nem kevesebb, mint 75, a kik közül a vasárnapi előadásokon rendszeren megjelenik 50—60. A szerdai előadásokat a dolog természeténél fogva kevesebben látogatják, de az eredmény mégis kielégítő.

Jelentésünkben külön kell megemlékeznünk a vasárnapi és külön a szerdai előadásokról, mert

míg az előbbi előadások tisztán gyakorlatiak és a tárgy azonosságánál fogva folytatolagosak, a szerdaiak jobbára elméletiek s a tárgy változatossága következtében mintegy önállóak.

A vasárnapi előadásokat tudvalevőleg délelőtti 9—11 órára terveztük, s eleintén így is tartottuk meg. Az anyag bősége, a hallgatók nagy érdeklődése és munkakedve azonban mihamar arra készítetett bennünket, hogy e kétórnyi tanítási időt megtoldjuk fél, sőt gyakran háromnegyed órával is, úgy hogy vasárnapi előadásaink mostanság már 9 órától majdnem délig tartanak.

A mi a vasárnapi oktatás tanítási anyagát illeti: fokozatosan igyekszünk hallgatóinkkal a Mäser-lemezek metszésének minden csinját-binját megismertetni. Kezdjük a negatív képű lemezek kidolgozásával, anyagtakarítás okáért nem kevesebb, mint hat mintázatot szorítva egy-egy lemezre. Február elejéig ilyenformán tizenkét különböző negatív képű mintázat készítését gyakoroltattuk a hallgatókkal. Jelenleg már olyan mintán dolgozunk, a mely átmenet a negatív képű vésésből a pozitív képűbe. Legközelebb pedig már a tisztán pozitív képű lemezek készítésére térünk át.

Áttérve a szerdai előadásokra: meg kell jegyeznünk, hogy azok bár jobbára elméletiek, de jóformán sohasem mulasztjuk el szemléltetőleg is hatni hallgatóink fölfogására. Bárminemű tárgyról is van szó: nyomtatványokkal s a táblára rajzolt példákkal illusztráljuk azt. Így célunkat, az eredményes oktatást sokkal biztosabban érjük el, mint ha száraz adatokkal, nehezen emészthető szakirodalmi szurrogátumokkal tömnők tele hallgatóink fejét.

A mellett nem feledkezünk meg arról sem, hogy *magyar* nyomdászok vagyunk, s hogy a nemzeti irány terjesztése is egyik fő feladatunk. A hol csak lehet, megemlékezünk a magyar nemzeti motívumokról, s a német technikus terminusokat tőlünk telhetőleg üldözzük. Helyettük kifogástalan képzésű és a mellett könnyen érthető jó magyar szavakat igyekszünk használni. Tehát e tekintetben is a modern kör s e kor nemzeti törekvéseinek színvonalán állunk.

A hallgatók előrehaladása általában kielégítő. Nagy buzgóság és ügyszeretet jellemzi őket egytől-egyig. Köszönetünket érte.

Szerdai előadásaink rövid összefoglalása ez:

Az első szerdai előadáson (nov. 27-én) Novák L. szaktárs ismertette az alnyomat-lemezek egész historikumát s az erre vonatkozó kísérletek eredményét.

A másodikon és harmadikon (decz. 4. és 11-én) Mitterszky József szaktárs a hirdetések meg reklámszerű nyomtatványok szedésére és öntésére vonatkozó praktikus mesterfogásait ismertette.

Decz. 18-án Novák László szaktárs a modern betűket s a tervezésükre vonatkozó újabb művészeti irányító elveket ismertette.

Decz. 25-én és jan. 1-én ünnepnap volt, s különben az iskolát is tatarozták, előadást tehát nem tarthattunk.

Jan. 8-án Novák László szaktárs ismertette a grafika, illetőleg képcsinálás és illusztrálás mostani állását.

Jan. 15-én Pavlovsky Alajos szaktárs kezdte meg a vázlatkészítésről és a stílusokról szóló előadásait. Ugyanezt folytatta január hó 22-én, nagy érdeklődés mellett.

Jan. 29-én Czakó Elemér úr, az iparművészeti múzeum és iskola főkönyvtárosa tartott remek előadást a Modern iparművészetről könyvnyomdászok számára czímen. A hallgatók száma e napon több mint száz volt, s valóságos elragadtatással élvezték a tudományos mélységű s a mellett mégis könnyen érthető előadást. Fogadja Czakó úr ez uton is köszönetünket érte.

Febr. 5-én Pavlovsky Alajos szaktárs előadása következett az ornamentikáról, alkalmat adva a hallgatóknak, hogy saját fölfogásukat és eszméiket fali táblára való rajzolással bemutathassák.

Febr. 12-én Novák László szaktárs ismertette a könyv modernizálására irányuló újabb áramlatokat, a könyv és illusztráció egymáshoz való viszonyát stb.

Febr. 19-én ismét Pavlovsky Alajos szaktárs adott elő. Ezúttal a sikdiszitmények stilizálását ismertette a hallgatókkal, még pedig erdei és mezei legközönségesebb növények formáinak stilizálásán kezdve.

Mindent egybevetve, azt hiszszük, hogy a Könyvnyomdászok Szakköre már eddig is elég szép sikert ért el tanfolyamával. Meg vagyunk róla győződve, hogy egy kis buzgóság meg önzetlenség mellett rövidesen olyan színvonalra emelkedik kurzusunk, a milyennel a külföldiek nem dicsekedhetnek. A technikai és művészeti haladás jegyében kezdődött az új század, a Könyvnyomdászok Szakkörének tanfolyama annak csak becsületére fog válni.

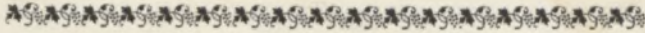
Nem mulaszthatjuk el itt, hogy köszönetünket ki ne fejezzük az ügyünk iránt érdeklődő, s bennünket tanácsoslag meg anyagilag is segítő körök és magánosok iránt. Különösen meg kell köszönnünk a Budapesti Könyv- és Könyvnyomdászok Egyletének szíves anyagi támogatását, a melylyel hozzájárult a Szakkör tanfolyami kiadásainak fődözéséhez; továbbá Czakó Elemér úrnak, ki előadásainkat annyira méltatta, hogy ő maga is részt vett benne, s egyáltalában az Iparművészeti Múzeum vezetőségének, mely a legjobb indulattal s buzditással kíséri figyelemmel vállalkozásunkat.

A tanfolyam május vége előtt aligha lesz befejezhető, már csak azért sem, mert több közgyűlés meg két sátoros ünnep esik az addig számítottó vasárnapokra. Azonkívül pedig az iskola húsvéti szünidejét valószínűleg nekünk is meg kell tartanunk, már csak a részünkre átengedett helyiség tisztogatása és tatarozása miatt.

Ezekben jelentettük mindazt, a mit a tanfolyam megkezdése óta tettünk és elértünk. Kérjük t. tagtársainkat, vegyék ezt tudomásul, s hassanak oda, hogy a tanfolyam iránt való érdeklődés soha se csökkenjék, hanem ellenkezőleg: folytonosan emelkedjék.

Budapesten, 1902. évi február hó 23-án.

Pavlovszky J. Alajos. *Novák László.*
Mitterszky József.

CSARNOK.

HERRGOTT JÁNOS.

Lipcsei könyvnyomató és könyvárus.

Meghalt: 1523.

— Német források után közli: *Leitner Pál.* —

Bevezetés.

Háromszáz és hetvennyolcz évvel ezelőtt Lipcse városa szomorú eseménynek volt a színhelye.

Egy könyvnyomató-mester és könyvárus szenvedett vértanúhalált.

Pallossal végezték ki: a zsarnok törvény nevében és — teszi hozzá a krónika — beláthatlan nagy sokaság jelenlétében.

Főbenjáró bűne az volt, hogy Luther beszédeit ki nyomatta és az Uj-Testamentom vaskos könyvét áruba bocsátotta . . .

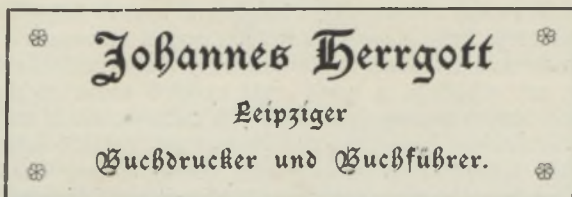
Ennek a mártirhalált szenvedett könyvnyomatónak az érdekes és jellemző történetét fogom ebben az elbeszélésben elmondani abban a reményben, hogy szaktársaim szívesen olvassák ezt a szerény munkámat különösen akkor, ha még megjegyzem, hogy Herrgott János históriája magyar szaklapban még nem jelent meg. Tudtommal legalább még nem.

No de, lássuk a hivatása áldozatává lett könyvnyomató-mesternek a véres történetét.

Herrgott János.

A XVI. század első éveiben, tehát 40—50 évvel Gutenberg János¹ halála után, már több könyvnyomató-műhely létezett és virágzott Lipcseben. Ennek a városnak egyik legtekintélyesebb polgára: Herrgott János szintén könyvnyomató-mester volt és elsődrendű könyvárus.

A nyomtató-műhely a tulajdonos saját házában,² világos és a célnak teljesen megfelelő termekben volt elhelyezve; a háznak vas-czifraságokkal dúsan ellátott, keményfából készült utca-kapuja fölött pedig a czégtábla függött, következő felirással:

Szépen és praktikusán berendezett műhelyéből a „legzölésesebb kivitelű” nyomtatványok kerültek ki és az akkor

¹ Gutenberg János 1468-ban halt meg. (*Neuer Plutarch.*)

² Ez a ház még a XIX. század első felében „Pelikan” név alatt ismeretes volt. (*Der Erzähler* pag. 208.)

már újabb szerkezetű kézi prései állandóan el voltak látva munkával.

A műhely személyzete tíz szedőből, nyolcz nyomóból és két tanulóból állt.

Ugyanabban a házban, a melyben a könyvnyomató-műhely és könyvesbolt voltak, lakott a számos tagból álló Herrgott-család is.

Eck János és Luther Márton Lipcseben.

Anno Domini 1519 június 24-én felette szokatlan nagy élénkség uralkodott Lipcse városában, Gutenberg János művészetének ez ősi otthonában.

Ezen a napon érkezett ugyanis Luther Márton theologus Lipcsebe. Vele voltak: Bodenstein-Karlstadt András theologus és wittenbergai archidiakonus, Melancton Fülöp, Barnim pomerániai herceg, a wittenbergai egyetem rektora és kétszáz wittenbergai diák.

Eck János, ingolstadti professzor, már Lipcseben volt. Egy-két nappal Luther megérkezése előtt vonult be a város ódon falai közé: harangzúgás közepette, a fényes ornátusban lévő papság kíséretében és egynéhány kíváncsi polgár jelenlétében.

Mind a ketten arra az ünnepélyes disputációra jöttek Lipcsebe, a melyet a tartomány fejedelmének védnöksége alatt tartottak meg abból a célból, hogy a hitbéli differenciákat kiegyenlítsék.

A mester vendégei.

Másnap: június 25-én, nagy sürgés-forgás uralkodott Herrgott János uramnak a házában.

A derék házigazda, személyzetének jószágos atyja, tiszteltreméltó vendégeket várt.

E napon csend és nyugalom honolt a könyvnyomató-műhelyben. A prések pihentek.

A szedők, nyomók és tanulók ünneplő ruhában; a vendégváró szívélyes házigazda pedig díszjelmezben: csipkegallérral és — a mint az egy lipcsei könyvnyomató-mestert abban az időben jogosan megilletett — kardosan, a ház kapuja előtt foglaltak állást és várták a vendégeket, a kik pont 1 órakor érkeztek Herrgott háza elé.

A vendégek közt volt: Luther Márton, Bodenstein-Karlstadt András, Barnim pomerániai herceg; továbbá a wittenbergai egyetem rektora és több wittenbergai diák.

Gott grüss' die edle schwarze Kunst!

Herrgott János a következő, a derék férfiú példás szerénységéről tanúbizonyságot tevő üdvözlő szavakat intézte illusztris vendégeihez:

„Örömmel üdvözöllek és tárt karokkal fogadlak benneteket.

Legyetek áldottak, ti, a kik az Ur nevében jöttetek!

Térjetekek nyugodtan ebbe a szerény hajlékba, mely Gutenberg János, az Istentől ihletett lángeszű feltaláló egyik érdemetlen tanítványának a tulajdonát képezi.

Isten hozott benneteket!”

Erre a rövid de szívből jövő beszédre Luther Márton, hatalmasan megrázva a könyvnyomató-mester jobbját, így nyitotta meg a száját:

„En, és barátaim, örömmel lépünk át e kedves hajlékba a küszöböt.

Ismerve a szívélyes házi gazda kiváló vendégszeretetét és előzékenységét, azt hiszem, mindegyikünk úgy fogja magát érezni itt, ebben a barátságos házban, mintha a saját otthonában, családjára társaságában töltené az idejét.

Áldás és béke szálljon erre a hajlékra, a melyből az a Világosság terjed szét, a mi a sötétségben botorkálók

elméjét felderíti és az igazságot népekkel, nemzetekkel, nemessel és földművessel egyaránt, megismerteti . . .

Gott grüss' die edle schwarze Kunst!"³

Ezután mindnyájan betértek Herrgott házába, a hol a könyvnyomató-mester család-tagjai teljes számban együtt voltak, hogy a családfő vendégeit üdvözöljék, a minék megtörténte után Luther Márton és társai a dúsan terített asztalokhoz ültek.

Bizzunk az Urban!

A családias jellegű lakoma alatt különös jókedvet tanusított Herrgott János, a ki az egész társaság előtt kijelenté, hogy ő, úgy is, mint keresztény, úgy is, mint könyvárus, de legfőképpen mint könyvnyomató: képes volna Luther tanaiért és az igazságért bármely perczenben a családját, vagyonát, boldogságát sőt még az életét és vérét is feláldozni.

— Köszönöm! — mondá Luther. — Tudom, milyen veszélyeknek megyek elébe. Tudomásom van arról is, hogy barátaim mit kockáztatnak érettem. Látom azt a veszedelmet, mely őket is folyton környékezi. Azok, a kik szavaimban hisznek, a kik az ajkaimról elhangzott igéket élőnyelvvél hirdetik, írásban vagy nyomtatásban terjesztik: már eddig is sok üldöztetésnek voltak, vannak és lesznek még kitéve. Azok, a kik az Urnak szöllejében munkálkodnak, és ezek közé tartoznak Gutenberg tanítványai is, ne rettegjenek senkitől, semmitől. Őket megvédi az, a ki a mennyet és földet alkotó és az emberiségnek a könyvnyomtatás művészetét adományozá.

Bizzunk az Urban!

Lux Walter.

Alighogy bevégezte Luther szavait, előlépett Herrgott J. legifjabb fia és a következő újsággal lepte meg a társaságot:

— Pár percczel ezelőtt kimentem az utcára. A házunk átellenében páter Cyriakus, a Szent Pál-klastromnak egyik szerzetese állt és fürkésző pillantásokat vetett ablakaink felé. „Mit keres itt páter Cyriakus, Lux Walternek a rokona?” — gondoltam magamban. Legott befutottam, hogy elmondjam atyám urannak: mit láttam, mit tapasztaltam.

— Kicsoda és micsoda ember az a Lux Walter? — kérde Luther.

— Ez a Lux Walter — felelé Herrgott — szedő, még pedig jó szedő az én szerény könyvnyomató-műhelyemben. Árva gyermek volt. Különbön távoli rokonom; én neveltem, ruháztam, iskoláztattam. Én oktattam, taníttattam Gutenberg szép, hasznos és világosságot terjesztő művészetére. Az én Lux Walterem azonban — úgy látszik — rosszban töri a fejét. Erős a gyanum, hogy rövid idő óta ő is azoknak a kémkedőknek a gárdájához tartozik, a kik figyelemmel kísérik, szemmel tartják a veled, főtisztelendő atyám, bizalmas barátságban levő polgárokat és minden szót, a mi fülükhöz jut, rágalmozó nyelvük teljes mérgével elferdítve, nagyitva tovább adnak és készségesen hintenek konkolyt a tiszta búza közé . . . Különösen reánk könyvnyomatókra ügyelnek szigoruan s minden lépésünket, cselekedetünket a legraffináltabb módon ellenőrzik. Szent igaz, hogy bizonyos körök irtóznak a könyvnyomtatás művészetétől és ugyancsak félnek a reform-eszmék gyors elterjedésétől . . .

— Hagyjátok őket kényük-kedvük szerint cselekedni — mondá Luther. — Én nem félek a kémkedőktől. A minék jönni kell, az jönni fog! Tégy igazságot! Ez volt mindenkoron a jelszavam. Ezt tartsd te is, Herrgott barátom, a szemeid előtt és senki sem árthat néked . . .

(Folyt. köv.)

³ Ezt a mondást, állítólag, Luther használta volna legelőször.

VEGYESEK.

Mellékletünk. Mióta az Athenaeum a Kerepesi-útra tette át székhelyét és a régi ósdi keretből kilépve, a modern nyomdászat művelését is czélul tűzte ki: minduntalan meglep bennünket egy-egy sikerült, kecses termékével, melyek az akcidens-osztály kitűnő kezekben létérol tesznek tanúságot. Modern izlés, az anyagoknak szakértelemmel való felhasználása, ügyes rendező szellem és exakt nyomás jellemzi mai mellékletünket is, mely az Athenaeum dalárdájának szolgált béli meghívóul. Olvasóink bizonyára elismeréssel adóznak velünk együtt az Athenaeum igazgatóságának, hogy e csinos és sikerült apróságot — lapunk mellékleteként — szélesebb körben is megismerteti szakmánk művelőivel.

Királyi kitüntetések. Az Osztrák-magyar monarchia írásban és képpen című nagy műnek elkészülése alkalmából *Zárday József*, a m. kir. államnyomda igazgatója, a harmadosztályú vaskorona-renddel lett kitüntetve, *Morelli Gusztáv* iparművészeti iskolai tanár, *Szügyi Ferencz* államnyomdai osztályvezető és *Gottermayer Nándor* könyvkötőműintézet-tulajdonos pedig a Ferencz József-rend lovagkeresztjét kapták, míg *Herceky János*, a fentvezett munka tördelője, a koronás érdemkeresztrel és *Beigl Henrik* galvanoplasztikus az ezüst érdemkeresztrel lettek kitüntetve.

Stadler H. G., a hermaneczi cs. és kir. szab. papírgyári czég főnöke, márczius hó 1-jén ülte csendes visszavonultságban 80-ik születésnapját. Stadler urat ez alkalomból számos üdvözlő nyilvánulás érte nemcsak az ő sajátlagos működési köréből, a papirosiparból, hanem a legszélesebb társadalmi körökből. A közszeretnek ezen őszinte megnyilatkozása azonban érthető, ha meggondoljuk, hogy Stadler hosszú élete pályáján, kis kezdetből küzdve fel magát, mennyit tett a hazai papírgyártás terén, s még ma is, magas életkora daczára, már tizenkét év óta első alelnöke az osztrák-magyar papírgyárosok egyesületének, mely fáradszatlan, közhasznú tevékenységét a királyi elismerés is több ízben kitüntette magas rendjelekkel és a királyi tanácsosi czímmel adományozásával. A sok gratulánshoz mi is őszinte szívvel csatlakozunk.

Halálesetek. Lapunk hirdetési rovatának két tiszteletreméltó támogatója hunyt el az utóbbi hetekben. Így febr. hó 18-án halt meg Wiesbadenben *Göttert Traugott*, az ottani Schellenberg-féle udv. könyvnyomda főgépkestere, hosszas szenvedés után, élete virágjában, 36-ik évében. — Lipszéből pedig azon gyászjelentést veszszük, hogy f. hó 3-án elhunyt *Krause Károly*, a hasonló czégű gépgyár alapítója és főnöke, tevékeny életének 79-ik évében. Krause neve sokkal ismerősebb a nyomdászvilágban, semhogy bővebb méltatásra szorulna; gyártmányainak jó híre, különösen a könyvkötői szakmában, állandó emléket biztosít az elhunytak.

Művészet cím alatt indult meg az Orsz. M. Képzőművészeti Társulat támogatásával, Singer és Wolfner kiadásában egy kéthavonként megjelenő díszes folyóirat; szerkesztője *Lyka Károly*. A vállalat magas művészi céljait szerencsésen elősegíti *Hornyánszky Viktor* műintézete, mely azt előállítja, a miről már az első szám mesteri kivitele fényes bizonyágot tesz. — A tartalomban is találunk bennünket nyomdászokat közelebbről érdeklő dolgokat. Így többrendbeli apróság közt *Czakó Elemér* hírt ad egy *Jacobus Lucius* nevű brassói származású fametszőről, ki Heltaival és Abádival a wittenbergai egyetemet járta, ezen városban nemcsak mint fametsző jeleskedett, hanem *Lucius Sövenbörg* (Siebenbürger) név alatt 1564-ben saját nyomdával is bírt; innét Rostockba ment, a hol az ujonnan megnyitott egyetemi nyomda élére került;

1583-ban pedig Helmstedt városban dolgozott. További sorsra ismeretlen. *Régi művészi játékkártyákról* is beszámol Czako Elemér, melyek közül négy lapra véletlenül akadtak Pesti Gábornak 1568-ban nyomtatott szótára kötésének szétáztatása közben. Az első lap vörös ötös volt, felső részén egy szalagornamentben világosan kivehető a dátumot jelző szám első hármá: 156., a negyedik helyén lyuk lévén, tisztán ki nem vehető, kettős-e vagy nyolczas. Azonkívül megvan a lap alsó részén az épen maradt H. R. monogramm. Minthogy pedig az azon korbeli Hoffhalter Ráfáel nemcsak jó nyomdász volt, hanem kora egyik legügyesebb rajzolója és fametszője is egyben, Czako azon következtetésre jut, hogy az érintett négy játékkártyát — király, királyné, ötös és ász — Hoffhalter készítette. Nevezetes Czako Elemérnek e híradása Hoffhalter Ráfáelről azért is, mert általa tudomásunkra jut, hogy Hoffhalter 1568-ban Gyulafejérvárot lefejezték, a mit eddig nem tudtunk, minthogy történetíróink nem írták ki eleddig Hoffhalter halálának okát.

Új könyvkiadó-részvénytársaság keletkezett legújabbban *Budapesti könyv- és hírlapkiadó-részvénytársaság* cég alatt. Alaptőkéje 100.000 korona (500 darab 200 koronás részvény). Igazgatóság: Winter Lajos, Gunszt Miklós. Felügyelő-bizottság: Weinszeisz Lajos, Kiss József dr., Jancsó Nándor. Jegyzett: Hüvös József 100, Glück Frigyes 100, Kiss József dr. 20, Winter Lajos 100, Weinszeisz Lajos 25, Lukács József 25, Sachslehner Andor 100, Gunszt Miklós 30 darab részvényt.

A Magyarországi munkások rokkant- és nyugdíj-egylete (Budapest, VIII., József-körút 68.) most kiosztott évi jelentése szerint, a múlt 1901. évben 3354 új taggal gyarapodott, vagyona pedig az 1900. évi 370.251.21 koronáról 558.532.01 koronára, azaz 188.280.80 koronával emelkedett. Az egylet, a múlt évben 11 helyen alakult fiók-pénztárakkal jelenleg 63 vidéki városban bír fiókhelyekkel. Ajánljuk e közhasznú egyesületet szaktársaink figyelmébe.

A Budapesti gépmesterek és nyomók köre 1901. évi zárjelentése szerint 1901. év végével nevezett kör 178 tagot számlált, az 1900. évi 160-nal szemben. Az összes bevétel volt 2698 korona 50 fillér, a melylyel szemben 2116 korona kiadás áll fenn, s így a fölösleg 582 korona 50 fillért tesz ki. Ha ehhez hozzászámítjuk a föl nem vett kamatokat is, úgy körülbelül 700 kor. vagyonszaporulatot konstatálunk. A munkanélkülieknek és utazóknak 1415 korona 10 fillér lett fizetve. A kör vagyona volt 1901. év végével 3102 korona 71 fillér.

A Műszaki irodalmi és nyomdai részvénytársaság, melynek igazgatója boldogult tagtársunk és volt alelnökünk: Feldmann Mór volt, most igazgatóvá *Goldfinger Jakobot*, a Pallas sok éven át volt derék főtisztviselőjét nevezte ki. Minthogy az új igazgatót személyesen is van szerencsénk ismerni, mint olyan férfiút, a ki kereskedelmi tudása mellett évek óta érdeklődéssel kísérte szakmánk fejlődését: teljes reményünk van rá, hogy úgy a társaság irányában, de humanus és jólelkű gondolkozásából kifolyólag, a személyzetével szemközt is meg fog felelni ama várakozásoknak, melyeket szerződésének alkalmából személyéhez kötöttek.

A fővárosi Hunnia-nyomda, melynek utóbbi időben *Sebők Lipót* volt egyik társtulajdonosa, adóhátralék miatt elárvereztetett. A több mint húszezer koronára becsült nyomdai felszerelés potom néhány száz koronát hozott a dobszó mellett.

Székesfejérvárott a Számmer Imre cég nyomdája átment özv. Számmer Imréné birtokából vejének, *Heckenast Kálmánnak* tulajdonába, ki azt az eddigi cég fentartása mellett vezeti tovább. A cégváltást a nyomda igen csinos és modern berendezésre valló körlevélben tudatja.

A bécsi cs. kir. udvari és államnyomda mint vállalkozó. A brazilai kormány okmánybélyegeinek elkészítésével a nevezett intézetet bizta meg. A bécsi államnyomda e célra a papirost a vámkülföldről hozatta, az abból előállított bélyegeket pedig Braziliába szállította. Az államnyomda, mely a papirost a kikészítési eljárás igénybevitelével vámtmentesen hozta be, a nyomdaiparnak ez által hasznos szolgálatot tett.

A Méray-Rozár-féle Elektrograph elnevezésű szedőgép előállításán serényen dolgoznak a nürnbergi Schuckert-gyárban. Állítólag már többrendbeli rendelés is történt úgy Lipcse, mint Stuttgart, Berlin és Bécs egyes nyomdái részéről e szedőgépre.

Németország nyomdászsegédei, kik az úgynevezett Verband kötelékébe tartoznak, egy nyomtatvány-szükségletük fedezésére szolgáló nyomda alapítását tervezik. A Verband évi nyomtatványköltségei átlag 55.000 márkára rúgnak.

A Berlinben székelő német birodalmi nyomda az idén ünnepli fennállásának félszázados évfordulóját s ez alkalomból ki fogja adni a németországi könyvnyomtatás történetét.

A párisi Imprimerie nationale számára új épületet fognak emelni, minthogy az eddigi helyiségek már régtől fogva elégteleneknek bizonyultak. Az új épületre 2,920.000 frankot szavazott meg a képviselőház. Ilyen restaurálás ráférne a mi államnyomdánkra is.

A fába való metszés feltalálója. Eddig általánosan azt hitték, hogy a fametszetet Németországban találták fel, legújabbban azonban Saone et Loire megyében fedeztek föl egy régi fametszetet a XIV. századból és erre hivatkozva a francziák maguknak tulajdonítják a fametszet feltalálásának dicsőségét. Ez a fametszet, melyet legközelebb kiállítanak az Ecole des beaux arts-ban, csak töredék. Az eredeti diófalap egy méter hosszú és negyven centiméter széles volt és a belevéselt kép Krisztus keresztrefeszítését ábrázolta. A feltalált rész a kereszt balvégével kezdődik. Egy katona épp átszúrni készül Krisztus testét, mely az egykori metszeten látható volt. A katona mögött két másik alak áll. A kidolgozás avatott kezű művészre vall, a ki a maga korában az elsők közé tartozhatott és bizonyára nem volt ez az első munkája. Henri Bouchot, a párisi rézmetszet-muzeum konzervátora, a ki a fametszet korát hosszú és beható vizsgálódás alapján állapította meg, azt mondja, hogy ez a fölfedezés kétségtelenül nagy feltűnést fog kelteni Németországban, mert a német tudósok eddig azt hitték, hogy a fametszés művészete Felső-Németországban és Kölnben virágzott olyan időben, a mikor Franciaországban még teljesen ismeretlen volt. A reánk maradt nyomatok részben Németalföldről, részben Németországból erednek, hogyan lehetséges tehát, hogy miután van egy francia fametszet az 1340. évből, a következő századokból éppen semmi francia és nagyon sok német fametszetet fedeztek fel? Bouchot ezt így fejté meg: Franciaországban a fába való metszés művészetének feltalálása után az apátságok versenyre keltek a képereskedőkkel. A képereskedők szindikátust alakítottak és a metszés művészetére kizárólagos jogot kaptak. Minden képet, a melyen nem volt valamelyik szindikátus bélyege, megsemmisítettek, míg ellenben Németországban e tekintetben a kormány sokkal liberálisabb volt és minden metszetet, akárhonnan eredt is, megbecsültek. Lehet azonban, hogy a francia apátságok bizonyos képeket Németországba küldtek, a melyeket azóta ott ismét megtaláltak. Bouchot azt állítja, hogy az úgynevezett xilografikus jelek, a melyeket a fametszőgyári bélyegének tekintettek, csupán a tulajdonos bélyegei voltak, a melyeket utólag nyomtak rá a metszetre.

Hogy készült Wagner Richard önéletrajza. Az 1883 február 13-án meghalt genialis és korszakalkotó zeneszerzőnek: Wagner Richardnak önéletrajzáról a külföldi szaklapok egynémelyikében a minapában igen érdekes dolgok jelentek meg. Azt mondják, hogy a híres zeneszerző soha sem tett olyan nyilatkozatot, mintha autobiográfiájának sajtó alá való rendezését kívánná. Ez már csak azért is elhihető, mert Wagner a vele született nyíltszavúságával életének olyan epizódjait is papírra vetette, a melyek csakis abban az időben kerülhetnek a nyilvánosság elé, a mikor az általa érintett és az önéletrajzban szereplő egyéniségek már valamennyien elhaltak. A mi pedig Wagnernek az 1861. évig terjedő életkorszakáról szóló és már régebben kinyomatott önéletrajzot illeti, a következő bennünket nyomdászokat is érdeklő feljegyzések adnak bővebb felvilágosítást: Az 1861. évig terjedő autobiográfia igen érdekes és bő adatokat tartalmazó mű. Négy kötetből áll. Az Anzern melletti Triebschenben készült, a hol Wagner a hatvanas évek második felében tartózkodott. Svájczból való távozása előtt az önéletrajzot sajtó alá rendezte. Ez 1871-ben volt. Hogy azonban a mű tartalma titokban maradjon, a szedés, korrektúra-olvasás és nyomtatás a legnagyobb elővigyázat mellett történt. A kézirat tisztán olvasható volt írva és luzerni olasz szedők kezébe került. A művet tehát olyan betűszedők szedték ki, a kik egy árva szót sem tudtak németül. A mettől mindig csakis egy ívre való kéziratot kapott. A kézírathordó-fiú fontos szerepét Richter János, az ismert zenész játszotta, a ki hűségesen meg is felelt kötelességének. Wagner a művet csak három példányban nyomatta ki. Ezekből egyet a zeneköltő vett magához, a másikat házi archivumába helyeztette el, a harmadik példányt pedig Liszt Ferencz, Wagner apósa, vette őrizet alá. Liszt Ferencz halála után a harmadik exemplaris is Bayreuthba került, a hol a fölötté érdekes műnek teljes „Auftrag“-ja immár együtt van és a legszigorúbban őrzetik.

Császári gyűjtemény. Az oroszok hatalmas czárja francziaországi utazása alkalmával ama parancsot adta ki, hogy utazására nézve valamennyi jelentősebb ország sajtó-nyilatkozatait gyűjtsék össze. Az illusztrált lapok közleményei és költemények előnyben részesültek, a mennyiben egy külön diszesebb kötetben találták meg helyöket. Ezen gyűjtemény hat kötetből áll; mindegyik kötet pedig hatszáz oldalból.

Az újságbarát mandarin. Tsimo ur, a Kiaocsu egyik kerületének érdemes főnöke nagy barátja lehet a sajtónak. Új, kínai lap indult meg a kerületében és ezt Tsimó ur következő rendeletben tudatja az ottani tanulókkal: „Nincs párja az újságnak. Az újság tudósítást hoz, fölvilágosítást ezernyi ezer dologról, a föld mind az öt részéről. Világító tűzoszlop a sötétben tévelygőknek; bölcslet csinál az ostobából. A ki téves utakon halad, megmutatja, hogy merre térjen. Az elmét megerősíti, az alábukót fölemeli. Hangja olyan mint a kürté vagy a harangé: fölébreszti az alvót és nem hagyja elaludni a szundikálót. Olyan, mint a Kin-Pan-Poh orvosság, a mely meggyógyítja azt is, a kit gyógyíthatatlannak tartottak. Az újság jótéményei megbecsülhetetlenek, megfizethetetlenek, csodatévőek. Most a mi ragyogó eszű tudósaink újságot indítottak, hogy Kiaocsuban terjeszszék a tudást és a világosságot. Ezt felsőbb engedelemmel teszik. Vegyétek ezt tudomásul és lelketek teljék meg örömmel. A ki ezt az újságot olvasni akarja, jelentse be nevét és lakását. Másnap már gyorslábú ifjak futva viszik neki a házához és ő elmerülhet a gyönyörűség hullámaiban. Egy esztendőre fizet az újságért egy dollárt, és egy dollárt annak, a ki házához viszi, hogy jól táplálkozhassék, lába erős legyen és gyors, benneteket ne várokoztasson. Oh,

mennyit kaptok ezért a kevés pénzért! Az események úgy le vannak írva az újságban, mintha a tulajdon szemekkel látnátok. Őszintén tanácsolom, ne foszszátok meg magatokat ettől a gyönyörűségtől!“ Ilyen előfizetési fölhívást nem produkált a vén Európa. Meg kell jegyezni, hogy Kinában még nemrég halállal büntették az újságírókat. Változik a világ.

A január hó 25-én rendezett farsangi táncszertélyre jegyét megváltotta még a Fővárosi nyomda-, vonalzó- és könyvkötő r.-t. igazgatósága 5 kor. Fogadja a szíves pártolásért ez uton a Szakkör köszönetét.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigorú és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralekban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszedett tagdíjakat az üzletben alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte vagy postán, vagy pedig Wolf Antal útján Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztárosához (VIII. kerület, Népszínház-utca 51. sz. I. 1.) lehetőleg minden hó 12–15-ig.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltást*, úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a Kör pénztárosának, mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest, IV., Ujvilág-utca 2., a Kossuth Lajos-utca sarkán). Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	6 K,	12 db.	10 K.
6 " kis Makart	"	14 "	12 "	24 "
6 " kabinet	"	16 "	12 "	26 "
6 " Makart	"	20 "	12 "	36 "

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkor az utolsó havi nyugtával igazolandó.

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba. A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyáratok engedélyezte:

I. erkély 2 kor. — filléres helyet	1 kor. 20 fillérért.
I. " " " 60	1 " " " "

A jegyek vasárnap és ünneppapokon nem érvényesek.

Utalványokat (minden helyre külön, darabonként 4 fillérért) csakis a havi nyugta felmutatása mellett kaphatják a Szakkör tagjai Rencsisovszky Ferencznel (VIII. ker., Népszínház-utca 51. I. 1.) és Novitzky N. Lászlónál (anyaegylet).

SZERKESZTŐI ÜZENET.

F. J. II. urnak Budapest. Szívesen és örömmel vesszük felajánlott közremunkálkodását; a küldött cikkekcskét az áprilisi számra besorozzuk és reméljük, hogy gyakrabban fogunk találkozni lapunk hasábjain, melyeket készséggel nyitunk meg dolgozatai számára.

Felölös szerkesztő **Tanay József.** Főmunkatárs **Firtinger Károly.** Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Az *Universul* napilap Bukarestben (Románia) egy szakképzett t **stereotypeurt** keres. Ajánlatok ehetőleg német vagy román nyelven közvetlenül az *Universul* nyomdához, Bukarestbe intézendők.

Könyvnyomda, egybekötve *könyvkötő- és papiros-üzlettel,* a tulajdonosnak az üzlettel való visszavonulása miatt *eladó.* — Ajánlatok német nyelven a *holic* könyvnyomda (Nyitramegye) címére kéretnek.

WOLTITZ
PHOTO-CHIAGRAFIAI
MUNTEZETE

BUDAPEST, IV. KOSSUTH LAJOS UTCA 2. SZÁM

JULIUS MÄSER (Lipce)

magyarországi képviselője.

A Mäser-lemezek raktára.

TELEFON 62—79.

Magyarországi képviselő

Schlesinger Mihály

BUDAPEST

VII., Akácfa-u. 22.

Tömöntöde

FISCHER

ÉS MIKA

Betüöntöde

BUDAPEST, VI., RÉVAY-UTCZA 6.

A legkülönfélébb czélszerű és divatos
Könyv- és címbetűkből
nagy választékot tart. — Folyton készletben tart:
szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat,
nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és áll-
ványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb
minőségben kiállítva. — Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó-berendezését táblázat-sze-
déshez. Egy oktáv garnitúra 20 korona.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

BÖLE
JÓZSEF
ASZTALOS M.

Van szerencsém tisztelettel érte-
síteni, hogy a **könyvnyomdai fel-
szerelések** készítésére berendezett
Asztalos-műhelyemet
VIII., Vas-utca 7. sz., 10. ajtó alá
helyezem. Szakmámban számos éven
át szerzett tapasztalataimnál fogva,
mint eddig, úgy a jövőben is főtörek-
vésem lesz t. vevőimet mindenképen
kielégíteni. Szükség esetén kérem a
fentnevezett új czimemet használni.

Regálók s nyomdai szekrények raktáromban mindig vannak.

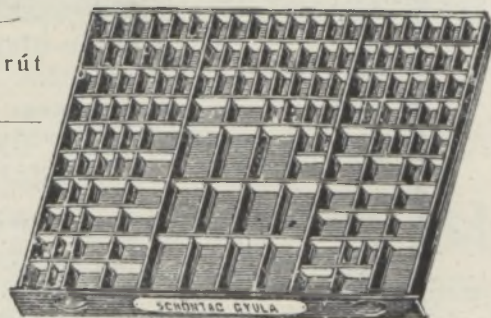
ORMOS GUSZTÁV

PROTINCINOGRAPHIAI-MŰINTÉZET
VII.
BUDAPEST AKÁCFA-U. 47.
KÉSZÍTI A LEGJOBB
CHLICHÉKET
MINDENFELE NYOMTATVANYHOZ
FAMETSZETEK
HAZON KIVÜLI FELVÉTELEK
JUTANYS ÁRBAN

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.Kis antiqua-
szekrény 3 frt
Nagy szekrény
4 frt.*
Arjegyzék ingyen
és bérmentve.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

UNION
FOTOCZINKOGRAFIAI
MŰVINTÉZET
BUDAPEST
VI. UJ-UTCA 37. sz.
AUTOTYPY
FOTOTYPY
CHEMIGRAFIA
FOTOLITOGRAFIA
MINDENMÉLY CLICHÉK ELKÉSZÍTÉSE
VALAMINT
KÜLÉS BEL FÉNYKÉPFELVÉTEL ÉPÜLETEKRŐL
GYÁRAKRÓL, TÁRGYAKRÓL STB. ESZKÖZOLTETIK
TELEFON: 295.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX., Márton-utca 19. sz.

Készít legjobh minőségű illusztráció-,
ujság-, mű-, díszmű- és mindenféle színes

FESTÉKEKET.

Kitüntetések:

Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

SZEDŐSORZÓK

igazítható fesztővel, szabad. saját ta'almány.

Bronzok. ✧ Kenczék. ✧ Koromégetés.

Patent gelatin hengeranyag.

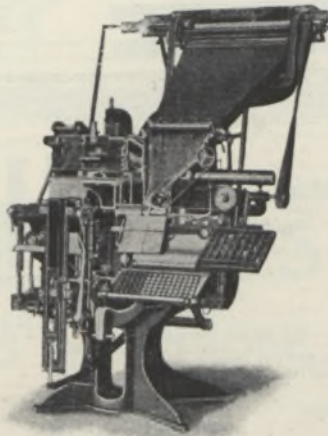
A L I N O T Y P E

a világ legtökéletesebb, legnagyobb munkaképességű, legmegbízhatóbb, legelterjedtebb és legjövödelmezőbb

szedő- és soröntőgépe.

Ezideig 9000-nél több LINOTYPE adatott el a világ minden tájára, melyek közül 570-en felül Németországban, Ausztria-Magyarországon és a Svájcban van elhelyezve.

BÉCS :	Darab
Neues Wiener Tagblatt ...	10
Reichswehr ...	4
S. Bergmann ...	2
Joh. N. Vernay ...	4
BOZEN :	
Gotthard Ferrari jun. ...	1
BRÜNN :	
Tagesbote ...	3
Deutsches Blatt ...	2
BUDAPEST :	
Budapesti Hirlap ...	10

INNSBRUCK :	Darab
Tiroler Tagblatt ...	1
KARLSBAD :	
Feller-nyomda ...	2
KOLIN :	
Pak-nyomda ...	1
LAIBACH :	
Kleinmayr-nyomda ...	1
LINZ :	
Linzer Zeitung ...	1
PRÁGA :	
Beaufort-nyomda ...	5
Narodny Listy nyomdája ...	3
REICHENBERG :	
Stiepel-nyomda ...	3

Legegyszerűbb
kezelés.

Legnagyobb
munkaképesség.

ELSŐRANGÚ KITÜNTETÉSEK:

PÁRIS 1900: Grand Prix és két aranyérem.

KARLSBAD 1901: Dicsoklevel és aranyérem.

Prospektusokkal, betűmintákkal, referenciákkal stb. szívesen szolgál:

M. Duker Nachfolger (hirdető iroda) **Wien, I.,** vagy pedig:

Gutenberghaus Gebrüder Geel

Wien, VII/2. (a berlini Mergenthaler Setzmaschinenfabrik vezérképviselője).

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS SZERSZÁMGYÁRA
BUDAPEST, IX., RÁKOS-U. 11.

FŐZLET ÉS GYÁR

BÉCS, VII., BURGGASSE 90.

A PÁRISI KIÁLLÍTÁSON GRAND
PRIX-VEL S KÉT ARANYÉREM-
MEL LETT KITÜNTETVE.

ALAPITTATOTT 1878. TELEFON 54—89.

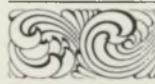
A GRAFIKAI IPARÁGAK ÖSSZES
SZÜKSÉGLETEINEK RAKTÁRA.

NYOMDAFESTÉKEK, KENCZÉK ÉS
HENGERANYAG NAGY RAKTÁRA

KAST ÉS EHINGER

G. M. B. H. STÜTTGARTI ÉS
FEUERBACHI GYÁRAIBÓL.

KÉPVISELŐJE: KÖNIG ÉS BAUER, WÜRZBURG
HUGO KOCH, LIPCSE ○○○○
AUGUST FOMM, LIPCSE ○○○○
○○○○○○○○○○ CZÉGERNEK

A M. Kir. Tud.-Egyetemi Nyomda Igazgatósága.

3884. szám.

Tekintetes

RÁKÓCZY M. vegyész tanár úrnak
BUDAPEST, VI.,
Csengery-utca 39. sz.

Folyó évi július hó 27-én kelt meg-
keresésére tisztelettel értesitem, hogy
folyékony iparolaja a vezetésem alatt
álló intézetben hasznavehetőnek bizo-
nyult s főleg azon tulajdonságánál fogva,
hogy nyomás közben a cliché vagy akár
az egész szedési formát pár perc alatt
teljesen megtisztítja s a tovább nyomás
munkája haladék nélkül folytatható.

Budapest, 1901. november 28.

KLESZNER, igazgató.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYAR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papirok.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapirok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemez stb.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO - CZINKOGRAFIA

WOLLITZ
MANFRÉD

TELEFON
18-99

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
+ CHEMIGRAFIA
4-SZINŰ NYOMÁS
- PHOTOLOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCZA 30.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:
BUDAPEST
VII., Akácza-utca 58. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kencze-gyár.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE, BUDAPEST.

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4
festékdörzsölő hengerrel. Kétszint
nyomó gépek, 2 festékszerkezettel,
2 vagy 4 festékdörzsölő henger-
rel. Tégelynyomású gyorsajtók.
Önműködő késköszörülő-gépek.
= Csomagoló- és simító-sajtók. =

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jót-
állás mellett jutányos árért eladók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.
Aranyozó-, dombornyomású- és
kivágó-sajtók. Könyvnyomdai kézi-
sajtók. Tömöntödei berendezések.
Könyomdai gyorsajtók. Transz-
misszió-telepek. Hungária akci-
= denz-gyorsajtók. =

KÖRFORGÁSÚ NYOMÓGÉPEK

újságok, könyvek és illusztrált mű-
vek egy- és többszínbeni nyomására,
tökéletesített tölsér- és körbenforgó
késajtógató készülékkel.

ELSŐ MAGYAR
BETŰÖNTÖDE

RÉSZV.-TÁRSASÁG

BUDAPESTEN

VI., DESSEWFFY-UTCZA 32. SZ.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS. ↓

MECHANIKAI MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA. ↓

TÖMÖNTÖDE. ↓ ↓ ↓

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS. ↓

RÉZLÉNIÁ-GYÁRTÁS. ↓

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

KÖNYV- és CZÍMBETŰKBŐL,

Körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai
felszerelvényekből.

TELEFON 23—70. SZ.

ÚJDONSÁG

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

Czettel és Bendtner szabadalma. ↓

MUSICA

MEGHIVÓ

az 1902 márczius 1-én (szombaton) a Sas-kör helyiségében (IV., Irányi-utca 17.) tartandó, hangversenyvel egybekötött

családias táncmulatságra

melyre t. uraf és b. családját tisztelettel meghívja a rendezőség.

KEZDETE 1/9 ÓRAKOR.

BELÉPŐ-DÍJ:
SZEMÉLYJEGY 2 KORONA. CSALÁDJEGY 4 KORONA.

A zenét a 86. gy.-ezred zenekara szolgáltatja.

A HÖLÖVEK KÉRÉTEK A LEHETŐ LEGEGYSZERŰBB ÖLTÖZÉKBEN MEGJELENNI.
A ruháitár díjmentesen áll a t. vendégek rendelkezésére.

Rosner Adolf.
Német-Palánka
Kristofek József.
Nezsider
Horváth I.
Nyírbátor
Friedmann Lipót.

Rimaszombat
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.

Rozsnyó
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.:
Hermann I.).

Endreyhi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.

Szeghalom
Riegel Zoltán.

Mangócs Sándor.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utódal.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.:
Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
Tenke
Maár L. Vilmos.

Zombor
Bittermann Nándor és Fia
Kollár József.
Oblát Károly.
Zsolna
Olasci Samu.
Zsombolya
Wunder Rezső.

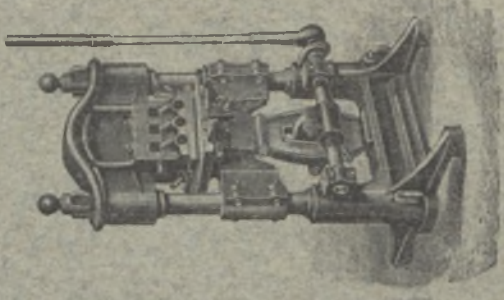
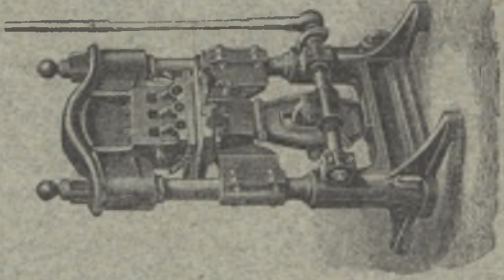
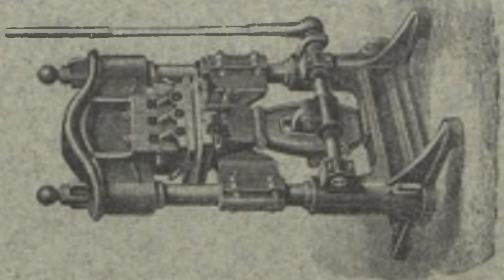
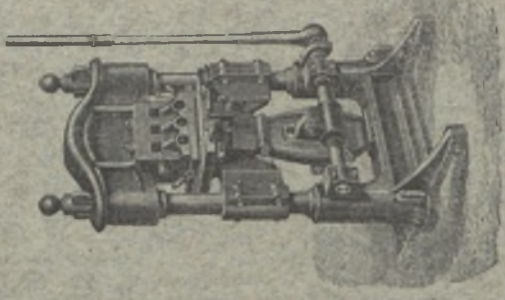
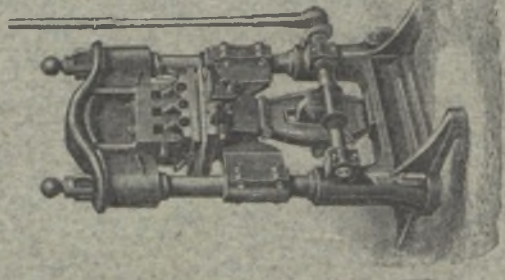
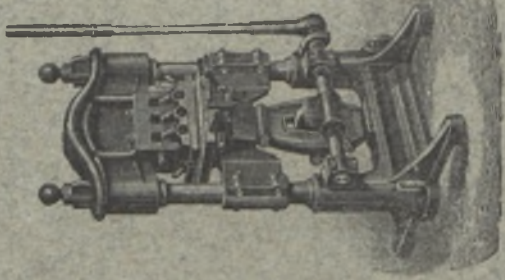
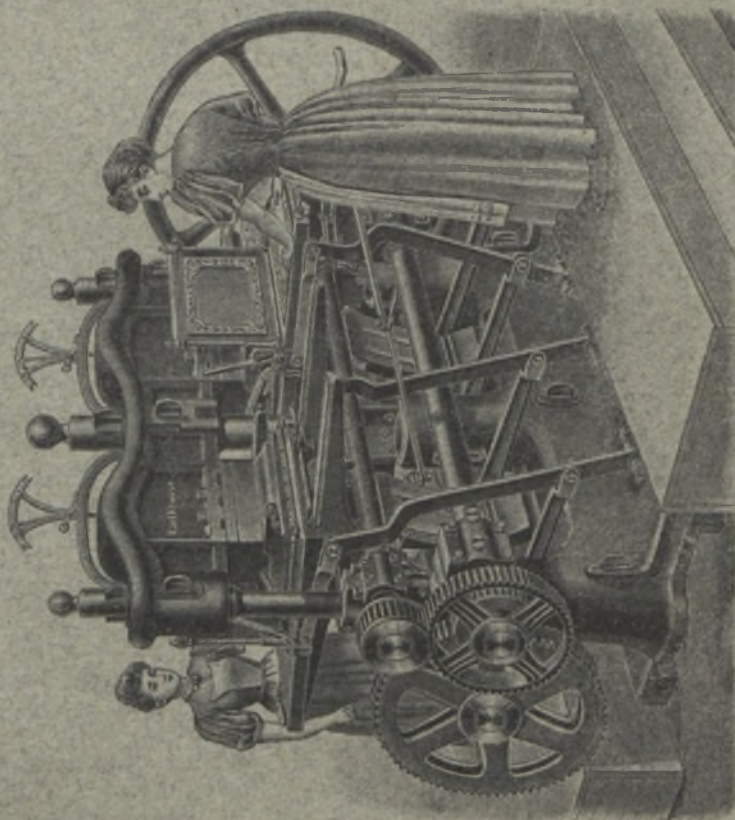
- Nagy-Becskerek**
Jokly Lipót.
Pleitcz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.).
Orcsits I. (bérlo: Seprós Valtér).
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírárnygár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán (tul.: Molnár S.).
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda (tulajd.: Sedjakov Milán).
Oujin V.
Pannonia ny.
Radák János.
- Nagy-Körös**
Bazsó Lajos.
Ottinger Kálmán.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcze**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Liebermann Mór.
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szécény**
Olatstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Nánthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz L.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szöllös**
Ugocsi közp. könyvny.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
Zhorella Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros.
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Armin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztó**
Schein M.
- Naszód**
Schwartz Mór.
- Német-Bogán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyírbátor**
Friedmann Lipót.
- Nyiregyháza**
Bessenyei ny.
Jóba Elek.
Píring János (tulajdonos: Özv. Píring Jánosné).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Löwy Antal
Neugebauer Nándor.
Reicheis Lipót.
- Ó-Becse**
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Brück P. Pál.
Schwartz A.
- Oravicza**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszáza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitra völgyi gazd. egyeslet nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kohn Samu.
Viktória-nyomda.
Wittigschlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Armin.
Ref. főisk. nyomda.
Stern Rezső.
- Pécs**
Lyceumi nyomda.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taizs József.
Weesly és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Hungária-ny.
Pirkmayer Alajos.
- Petrozsény**
Figull Antal.
- Pozsony**
Alkalay Adolf és fia.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Oyozó.
Westung. Grenzbote ny. (tul.: Simonyi Iván).
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda: Rosenzweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczkeve**
Róde Mihály.
- Rákospalota**
Fischer és Deutsch
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábely Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsahegy**
Kohn József.
Salva Károly.
- Salgó-Tarján**
Friedler Armin.
Pollacsek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stanz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Jurcsó és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehrlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlo: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Jerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
Móricz István és Vojna J.
- Siklós**
Harangozó József.
Minerva-nyomda (tul.: Klein F.).
- Sopron**
Berghöfer és Weisz.
Breiner E.
Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombor Oéza).
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
Zollner és Ungár.
- Stájerlak**
Hollschätz F.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Braun Adolf.
Hirth Lipót és Társa.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Öör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szakolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Dolesch és Müller.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajos.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schäser A.
Szászvárosi könyvny. r.-t.
- Szatmár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Eendrényi Imre.
Eendrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Riegel Zoltán.
- Szegárd**
Árva J.
Báter János.
Lengyel Pál.
Ujfalu Lajos utóda: Molnár Mór.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Eisler Adolf.
Kaufmann F.
Singer E.
Számmer Imre (tulajdonos: Heckenast Kálmán).
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szemecz**
Fischer Nántháné.
- Szentes**
Csongrád megyei Ellenzék nyomdája.
Szentes és Vidéke nyomdája.
Vajda Bálint utóda.
- Szent-Endre**
Schwarcz I.
- Szent-Gotthárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Schreiber Mór.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szilkszó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Bölöni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szili-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót és fia.
Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Agoston.
Sejler H. utóda: Szele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tasnád**
Lövinger L.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda.
Oufenberg-ny.
Mangold Sándor.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tenke**
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**
Goldstein L.
- Toina**
Weltmann Ignác.
- Toina-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Füssy és Szupjár.
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Brück P. Pál
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turócs-Szent-Márton**
Gasparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné)
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Árad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal és József.
Krömer Alajos.
Salgó és Társa.
- Új-Verbász**
Verbászi könyvnyomda (tul.: Trbojevich M. Sz.).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Hungária-ny.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellisz Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
Szt.-Bazil-ny.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézeti ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Újhely**
Brück Ignác.
Horovitz Adolf.
Löwysolm Manó.
Steinmann J.
- Versecz**
Kehrer Béla.
Kirschner Ernő.
Veronits József.
- Veszprém**
Dunántúli ny.
Egyházmegyei könyvny.
Krausz A. Fia.
Népakarat nyomdája (tul.: Takáts Sz.).
Pósa Endre.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Unger Antal.
Vágó János.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Beretka Imre.
Kabos Armin.
Schwartz Sándor.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Nádossy Testvérek.
Schlesinger Ignác.
Zólyom és vidéke ny.
- Zombor**
Bittermann Nándor és Fia
Kollár József.
Oblát Károly.
- Zsolna**
Olasel Samu.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.

Egy

»Non plus ultra« gép egymaga olyan munkaképességű, mint hat—kilencz kézi sajtó, vagy kézi egyensúlyozó-prés. o o o

★

Németirodalmi szabadalmak: 80.786., 92.907., 110.188., 111.113., 113.302., 115.272. sz.

Magyarországi képviselő:

DESSAUER ÉS MÁRKUS

BUDAPEST, VI., Lázár-utca 13.

»Non plus ultra« négy asztallal ellátott szabaldalmazott gőz-sajtológéphez csak két leány szükséges és az így megtakarított munkabérből egy esztendő alatt megtérül a gép ára.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Próbálaték:

Berlin SW. 48. | o o o Páris o o o
Friedrichstrasse Nr. 16. | Rue de Paradis 21 bis.